

Hatodik évi folyam.
Pest, augusztus 14-én 1859.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. új pénzben. — A Vasárnapi Ujságra a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., július—septemberre 5 ft. új pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Reguly Antal

(1819—1858.)

Néhány nap mulva épen egy éve lesz, hogy Reguly Antalt eltemettük. Bánatos szívvel állottuk körül a koporsót, mely hült tetemeit takarja az alig 40 évet ért deli férfiúnak, ki, míg élt, általános tisztelőnek és szeretetnek tárgya volt. Benne a komoly tudományos törekvés s a világban jártas társalgó simasága ritka szerencsés öszhangban egyesült. Bár testi szenvedések gyakran zavarák kedélye hangulatát: egyike volt ő azon szeretelműtő egyéneknek, kik kitűzötték céljok által lelkesítve, csupán ennek élni látszanak ugyan, de részint szerénységök nem engedi, hogy minden figyelmet önmaguk számára vegyenek igénybe, részint miveltségi jellemök hozza magával, hogy a köz és mások ügyei iránt mindig kellő érdeklődéssel viseltessenek. — Mennyi sok munka és fáradság pusztult el eredmény nélkül, s mennyi szép reményt vesztett a haza és irodalom Reguly halála által, tanusítani fogja e rövid visszpillantás, mellyet a boldogult pályájának szentelünk.

Reguly Antal, midőn meghalt, a m. Akademia levelező tagja s egyetemi alkönyvtárnok volt. Mielőtt ez állomásokat elérte, már nagy híre volt Európában az „északi derék magyar utazónak.“ Nemzetünk eredetét, ősi lakhelyét, mellynek nyomait korábban Kőrösi Csoma Sándor délkeleten kereste, Reguly a távol észak-kelet vidékein vélte feltalálhatni. E vágy, ez ohajtás csaknem olly régi, mint a nemzet európai élete, — csoda-e, ha olly tüzelkű ifju, mint a minő Reguly volt, szintén felvillanyozva érzé lelkét ama gondolat által?

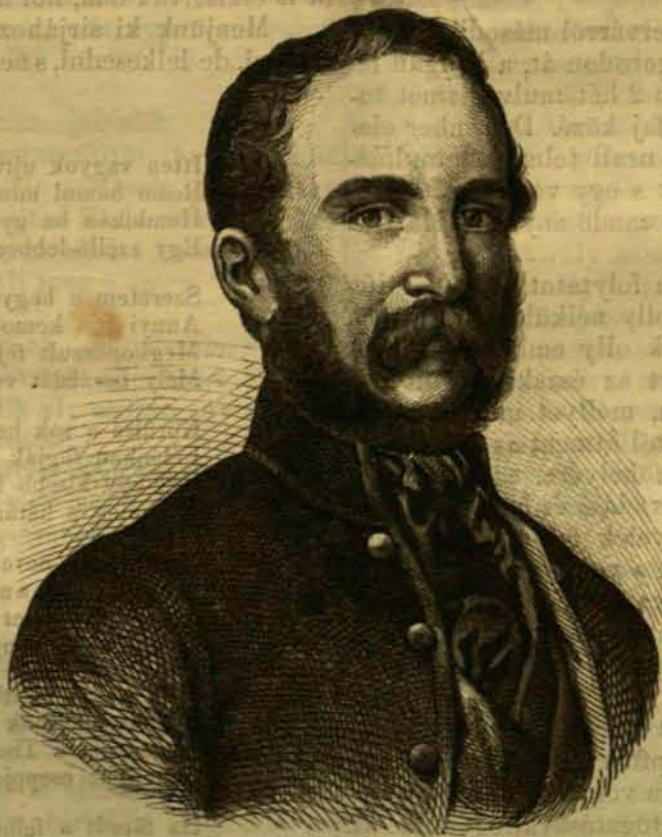
Bár az erő s idő se hiányzott volna a szép vágyakhoz a nagy czél elérésére!

Született Zirczen Veszprémmegyében, hol atyja az ottani apát-ság ügyésze volt. Ez fiának gondos neveltetésére mindent elkövetett; a hazai történetet különösen szerette a fiu s az akkor épen a távol világrészbe vándorolt Kőrösi Csoma neve és merész vállalata rendkívüli hatással volt rá. Iskoláit Győrött s a pesti egye-

temben végezte, hol mindig a kitűnők között volt. Elvégezvén a törvénytudományi folyamatot, a 22 éves ifju 1839-ben elindult világot látni. Célja ekkor csak az volt, hogy Nemetországot járja meg, későbbi nagy vállalata, nemzetünk ősnymoi falkeresésének vágya csak a külföldön fogamzott meg lelkében. Hamburgba érvény, itt, az északi tenger közelében, ellenállhatlan vágy kezdte vonzani a regényesen sötét ősrégék hazája, Skandinávia felé. Kielben gőzhajóra ült s Koppenhágába, onnét pedig Stokholmba érkezett, hol a királyi könyvtár látogatása s Aruidson könyvtárnok ismeretsége elhatározó befolyással birt jövődjére.

Kérjük az olvasót, hogy Reguly vándorlásainak kellő megértése végett északi Európa földabroszát vegye kezébe. A nevezett helyen és befolyás következtében történt, hogy a 22 éves ifju az előtte már régen pengetett finn-magyar kérdés, vagyis annak megfejtését, mennyire igaz a két nép nyelvének atyafisága? tüzte ki élete feladatán. Annak idejében magunk is azok közé tartoztunk, kik lelkesedve fogadták ez elhatározás első hírét, s most, az eredmény látásánál önkéntelenül emelkedik ki lelkünkben azon ohajtás, bár érettebb korban, nagyobb tudományos előkészület alapján szánta volna el magát Reguly e nagy lépésre!

Már 1839 ki nov. 8-án Abohan finn földre lépett. Megtanulván a svéd nyelvet, fiatalsága egész hevével fordult a finn néptörzsek régiségei, története, nyelve s irodalma körüli tanulmányokhoz. 1840. tavaszán mélyen behatolt a finn föld belséjébe, s hosszasan időzött egy finn faluban, egy paraszt kunyhóban, hol finn hangnál egyebet nem hallott s a néppel együtt élve tanulta meg a finn nyelvet. Midőn a Helsingfors-i tudós társaság tagjává választotta, e kitüntetést már finn nyelvű levélben köszönte meg. — Majus végén tovább ment észak felé Karéliába s átlépett a lapp földre. Kezdte tanulni a lapp nyelvet, helyismereti tanulmányokat tett; a nagyhirű tudós, Lacstadius lelkész, kinél Reguly lakott, bevezette a lapp hitregetésébe

REGULY ANTAL.

s közlé vele kéziratát. — Augusztus hónapot Kemiben, a tudós *Castrénél* töltötte. Most már kimerítő utazási tervet készített, de pénzerejének csekélysége miatt végre nem hajthatta. — A felsőbb társas körökben, a hol megjelent, mindenütt kitüntetéssel fogadták a magyar utazót, midőn 1841. elején visszatért Helsingforsba, hol majus végeig mulatott, s általános csodálatot gerjesztett a finn és lapp nyelvekbeni jártassága által. Ezután a finn tengeröblön keresztül Sz. Pétervárra utazott, hogy itt a *keleti* finn néptörzsek meglátogatására illően elkészülhessen.

Hát itthon gondoltak-e a távolban a hazáért fáradozó, nélkülözö ifjura? Lassankint itt is hire futott nemes vállalatának s megkezdődtek a mozgalmak az ő céljainak siertetésére. A m. Akademia, csekély pénzerejéhez képest, némi pénzsegédelmet s megbízásokat küldött Regulynak, kit ezalatt a sz. pétervári tudományos nevezetességek egyenkint kitünő szivességgel láttak; a magyar születésű öreg Balugyánszky orosz államtanácsos házában pedig valódi vendégszerető magyar fogadtatásra talált. — Ismét komoly erőfeszítéssel állt neki tanulmányainak. Az orosz nyelven kívül a keleti finn (szirjén, mordvin, cseremis, csuvasz) nyelveket tanulta, s azokon kívül a törököt is, összekötve történelmi s földirati tanulmányokkal.

Az akadémiai bár csekély segedelem s különösen az Akademia elnökének ajánlólevele nagy erkölcsi hatással volt nemes törekvéseire. E tájban írta első jelentését az Akademiához, mely 1842. majusán érkezett Pestre, s annyira figyelmet gerjesztett, hogy az Akademia, utazása összes költségeinek elvállalását ajánlotta az igazgatóságnak, mit azonban a pénztár állapota ismét nem engedett.

Nélkülözött, fáradozott s áldozott tehát továbbra is. Hozzájárult, hogy erőfeszítéssel üzött tanulmányai megtörték erejét s aggasztó betegségbe esett. Midőn felgyógyult, Pétervárott a legtekintélyeseb helyekről legnagyobb pártolásban részesült, s ennek folytán a császári udvarnál is be lön mutatva. Azon ponton volt már, hogy orosz segélylyel látogassa meg a keleti finneket. De jókor jött a segítség, mely helyzetének nehézségét eloszlatta. A m. Akademia 1842-i nagygyűlésén hathatós pártfogásra talált s innen 1000 pft. rendeltetett uti költségei pótlására. A következő évben lön az Akademia tagjává is választva.

Még 1843. október elején indult el Pétervárról második vagyis *uralszibériai* utazására. Moszkván és Novgorodon át, a Volgán lefelé 3 hét múlva érkezett Kazánba, honnan 2 hét múlva ismét tovább folytatta utját a *volyák* és *baskir* népfaj közé. December elején átkelt az Ural hegységen s az oroszok urali telepein tanulmányozta a keleti finnek szokásait, viszonyait s egy vogul szótárt is irt össze s halmozta rakásra később feldolgozandó anyagait. Mártius közepén ért Tobolszkba.

Azonban utazásának fénypontja innen folytatott északi fölfedezési utja volt. 1844. nyarától kezdve olly nélkülözéseket türt, olly veszélyekkel küzdött, mellyeket csak olly ember bír, a kit nagy eszme iránti lelkesedés vezérel. Járt az északi vogulok és iramszarvasok azon ismeretlen hazájában, mellyet művelt utazó még soha meg nem látogatott. A voguloktól átment az *osztjákokhoz* s 1845. szeptemberben érkezett ezek főhelyére, az Obi tartományba; innen hosszas vándorlás után a vadász és halász törzsek közt, Berezovba ért, honnan pétervári levelek folytán kénytelen volt Kazánba visszaindulni. A merre járt, a vadfajok megkedvelték, s ivekkel, tegzekkel, nyilakkal ajándékozták meg. Ezután Kazánból a cseremis és csuvasz nyelvek tanulmányozása végett a rajfai kolostorba költözött. Egészsége megromlott, haja elhullott, de szelleme, kitartása nem hanyatlott.

A m. Akademia ezalatt itthon ismét aláírást nyitott a bátor utazó segélyezésére, a mi mintegy 1400 pftot jövedelmezett, s új kötelességeket rótt reá. Fölhivatott, hogy a volgai finnek kibuvárlását még a *mordvinok* és *csuvaszok* meglátogatásával egészítse ki. A további költségeket a „Reguly-album“ jövedelme pótolta, mellyet ezalatt itthon Toldy Ferencz adott ki 1845-ben olly czélból, hogy utazónknak elég költsége jusson, a gyűjtött anyagokat feldolgozni s haza utazni. (E könyvet ajánljuk mindazoknak, kiket a finn-magyar kérdés és Reguly utazásainak feladata s részletei közelebbről érdekelnek.) Utazónk lelkiismeretesen járt el a reá bizottakban s hanyatló egészsége daczára halomra gyűjté az ismereteket, a finn ág csaknem valamennyi törzseivel közvetlen érintkezésbe jött. Ez utóbbi 3 évi terhes utazás után ismét visszatért kincseivel

Sz. Pétervárra, hol nyílt karokkal fogadták érdemeit méltányoló barátai. Utazása eredményeinek feldolgozását itt kezdte meg s a 180 geogr. mérföldre terjedő északi Uralvidék földabroszát nagy fáradsággal ki is dolgozta. E munkája 1847-ben készült el s olly roppant mű, melly, az orosz tudósok bevallása szerint, nem egyes embernek, hanem egy egész utazó tarsaságnak is becsületére válnék.

Reguly az orosz pártfogás iránti hálájának ezen lerovása után 1847. február elején elhagyta Pétervárt s hazafelé vezető útjában, egészsége helyreállítása végett Gräfenbergbe utazott; innen jött haza rövid látogatásra azon év szeptemberében. Novemberben, miután Bécsben a fels. udvar által is kegyesen fogadtatott, Berlinbe ment, hogy ott megújult erővel roppant munkái rendezéséhez fogjon. Azonban megfeszített munkássága visszahozta testi bajait; nem-sokára visszatért hazánkba. 1848. juniusban a m. kir. közoktatási miniszterium a pesti egyetemi könyvtár első őrül nevezte ki s ez állomáson 1850-ben újra megerősítettett.

Az Akademia nagy részvétellel s méltánnyal fogadta egyik 1847-ki népes gyűlésében Toldy Ferencz áttekintő értesítését Reguly utazásairól, melly alkalommal ennek magával hozott nagybecsű népismeji gyűjteménye is be lön mutatva, melly jelenleg a n. Muzeumban őriztetik.

Fájdalommal kell bevallanunk, hogy ez eddigelé Réguly hozszas, fáradságos utazásainak fő, — csaknem egyedüli eredménye. A vád e miatt nem az elhunytat illetheti, kinek ez ügy iránti szent lelkesedése utolsó perczig nem szünt meg, de lelki erejét megtöré a test gyarlósága. Reguly csaknem folytonos gyengélkedésben tölté a közelebb lefolyt éveket s testi bajai mindanyiszor elriaszták íróasztalától, hova számtalanszor ült le, rendezni gyűjtött anyagalmazatát. De azért a legszebb remények lebegtek mindig az ő s barátai szeme előtt; töle vártuk mindnyájan ama sok balitélet elosztatását, melly a finn-magyar kérdést még tudósaink nagy részének szemében is borítja. Veszélyes betegnek az utóbbi időkben a feltünőleg vidor kinézésű, deli termetű, ruganyos járasu férfit nem tartottuk, és sokáig nem akartunk hinni ama szomorú hirnek, hogy mult évi aug. 23-án egy rögtöni vérömlés véget vetett e reményekben gazdag, nemes törekvésű, fiatal életnek. S mégis úgy volt, — őt is elkisértük oda, hol annyi szép álmoképünk hamvad. . . .

Menjünk ki sirjához, s tanuljunk tőle, ha nem is eredményt kivívni, de lelkesedni, s nemes eszméknek élni utolsó leheletünkig!*)

A Mátra.

Itten vagyok újra . . . Elöttem a Mátra,
Reám bámul mintha, tán jöttömre várna,
Homlokán bu gyanánt ül egy csoport felleg,
Egy szellő-lebbenés s aztán tova mennek . . .

Szeretem e hegyet; sötétlő arczában
Annyi bus komolyság . . . annyi méltóság van . . .
Megkopaszult feje, megöszült szakála.
Mély barázdát vésett az idő arczára.

Körülte a sok hegy mintha fia volna.
Félénken fogják be s őrzik egy csomóba;
Egy-egy kisebb hegy s domb félül az ölébe,
Más meg a hátára, a ki hova fére.

Hisz már a neve is csaknem azt jelenti,
Hogy hegyek anyja ő . . . mind látta születni;
Sőt a kisebbeket most is ölben tartja,
Ugy félti . . . úgy őrzi őket e vén dajka.

Ez a hegy, mintha tán a hon szive lenne,
Őt tették őseink a czimeres helyre! . . .
Ezt szopja a Tisza, esdeklőn néz rája
Ha enyhe cseppjeit kebelébe zárja.

Ha fáradt a felhő, s igen nagy a terhe.
Megpihen, s villámit ott szüli felette,
Bölcsője lesz a hegy, a vihar dajkája,
S borzasztó dalt zug a villám altatásra.

Hogy őrzi a nap is . . . legelső sugára
Ide néz: ha vajjon áll-e még a Mátra?
Legutoljára is ezt a hegyet nézi,
Bucsu-csókul küldi végsugarát néki.

*) Mint annak idejében a lapok irták, Reguly readezetlen dolgozatait e téren legilletékesb tudósunk, Hunfalvy Pál vette át. Szerk.

Sötét éjben ott áll mint sötét kísértet,
Melly a mult lelkeként, sirjából kilépett,
Ott áll mint a régi nagy idők emléke,
Belebámul busan a rémséges éjbe! . . .

Fölötte ott a hold, mintha danát zengne:
Hogy jöjjön meg újra a hegy régi kedve,
Csillagkönyüket sir az éj bánatában,
Temetője, sirja ott lesz a Mátrában

Vagy tán ő születi felhőkkel az éjjet? . . .
Körülötte a völgy gyászos csendbe mélyedt;
A vihar, melly rajt zug, örök idők átka
Mellytől elátkozva áll ott a vén Máttra.

Akármi vagy, azért szeretlek én téged,
Ugy nézlek én, mint egy időt-jelző képet,
Benézesz a multba, belátsz a jövőbe —
Ugyan mondd el : mi jót olvassz ki belőle?!

Kormos Béla.

Az utolsó budai basa.

Történeti elbeszélés JÓKAI MÓR-tól.

(Folytatás.)

Petneházy először vett részt e mystériumokban. Mint református és akadémiákon utazott ember, nem tartotta az egészet egyébnek mulatságos vegykémletti tréfának s azt a meggyőződését nem is igen iparkodott titokban tartani. Neki sok szabad volt, mert vitéz kurucz léte szerették a török urak; sőt tán Abdi basa még azt is feltette róla, hogy egykor vejévé teheti. A fiatal nagyon szerelmes volt Abdi basa egyetlen leányába, Tellibe; a basa tudta azt és nem bánta nagyon : vitéz és eszes ember előtt fényes ut van nyitva.

Ihánzáde jósló figyelemmel nézte az üveggömb nedvében terjengő bűvészi alakulásokat, s beszélt belőlük Abdi basának egész komolysággal.

— Látod ezt a sárga kört, Abdi? ez itt Buda várának a sánca; köröskörül kék, reczés felhők tódulnak feléje minden oldalról : ezek a keresztyének seregei. Ostromra jönnek.

— De a sárga körön nem birnak keresztültörni.

— Hétszer visszaveretnek; de most nézz oda, egy veres vonal támad, mint egy hosszú kigyó a kék felhő között; az behatol a sárga körbe.

— De a feje ott szakad, s maga visszazsugorodik.

— Most ismét egyesül a fejével s keresztültör, az egész kör lángveressé válik : a gyöngyök mind lefelé szállnak, felfelé egy sem. Meglátod Abdi, hogy az idén elveszited Buda várát és nem menekül meg belőle senki, s te fogsz lenni az utolsó basa Budán.

Abdi basának egy vonása sem rándult meg e szóra.

— De el fogok esni vitézül?

Ihánzáde összevont szemöldökkel nézett az üveggömbbe :

— Az a cikázó csillag, melly legtovább ellenkezik a veres felhő gomolygában, te vagy. Lassan mulik el; azután egy világos kék csepp hull sebesen a fenékre; az te voltál.

Abdi fejével bólintott csendesen; helyeselte a magyarázatot.

Petneházy nagyon mosolyoghatnék volt azon, hogy két komoly, tekintélyes állású férfi ilyen gyermekjáték felől olyan komolyan beszél. Megszólította Ihánzádet :

— Hát én hol vagyok ott, Imám? nézz utánam, ha megtalálsz.

A dervis száraz reszketeg újjával odamutatott az üvegre.

— Te vagy ott annak a veres kigyónak a feje : első fogsz lenni, a ki a budai sánckokra mászik s a magyar zászlót kitűzi rájuk.

Ekkor a kigyónak a feje másodszor is elszakadt s cikázva hullt alá a bűv-csoportozatból. Ihánzáde hirtelen megrázta az üveggömböt, arra egy szürkés köd lepte el az egészet, mellyben nem látszott többé semmi alakzat.

— Ha Allah úgy rendelte, legyen úgy. Szólt Abdi megindulás nélkül.

— Ugy fog lenni. Monda rá Ihánzáde, s azzal felvette az üveggömböt, köpenye alá rejté s papucsait előkeresve, a kerevet mögül, eltávozott.

Petneházy nem állhatta meg, hogy nagyot ne nevéssen, mikor egyedül maradt Abdival.

— Mehemed apó egy kissé eszelős.

— Az eszelősökön Isten lelke van, fiam : felelt rá Abdi; azokban idegen szellem lakik, a kit nem jó megcsufolni.

— Tán csak nem hiszed, a miket itt jósolt.

Abdi sokára felelt rá valamit.

— Valóban Érsekújvár elvesztét is megjövendölé : és a Bécs alatti vereséget; megjósolta egy évvel előbb Ibrahim szultán trónról leestét. Sztambulban, a hol az emberek napfényben fürdenek, rémül tőle minden főúr; azért is kellett neki onnan eljöni ide, és Budát nem szabad elhagynia.

— De hiszen, ha mindent elhiszesz, a mit mondott, akkor azt kell tenned, hogy engemet rögtön lefejeztess, mint a ki szerinte első lennék Budavár falain.

Abdi basa nyugodt arccal viszonzá rá :

— Isten kezét senki se előzze meg. Ha te léssz az első, te léssz, ha más lesz, más lesz; azért, a mi meg van írva, ki nem lesz törülve.

— De ha most engem lánczra veretnél, ugy-e bár nem lenne semmi Mehemed jóslatából?

— Beteljesülne az mégis. Én pedig egy hajad szálát sem görbithetem meg, hanem olyá tartalak, mint édes fiamat, a kire rábízom a fejem őrzését, mikor alszom.

Petneházy forrón szorítá meg ez eléje nyujtott kezét s föltette magában, hogy rögtön utána megy a dervisnek; számon kérendő tőle, honnan veszi e képtelen jóslatokat, a mik olyan messze vannak a teljesülés lehetőségétől, mint az ég a földtől.

Petneházynek nem volt tovább maradása Abdi basánál; nyugtalan, izgékony kedélye sietteté Ihánzáde felkeresésére, kinék a Szentgyörgy-téren levő templomban volt lakása; ez a szép márványkövel kirakott templom egy része ugyanis török mecsetté volt alakítva, másik része pedig elfalaztatván, fegyvertárnak használtott; a sekrestyében volt az imám lakása.

Petneházy sokszor ment már e templom udvarán és hosszú folyosóin keresztül, de sohasem tetszett neki olly felötlőnek, hogy a fülkébe faragott martyroknak le vannak verve a fejeik. A boldog török még az arkangyal lábai alatt heverő sárkánynak is letördelte a fejét, mintha az is valami szent állatok volna a keresztyéneknek. Petneházynek máskor nem jutott eszébe, hogy felsóhajtson, mikor ez eléktelenített boltbajtások alatt végig ment.

Az imám nem volt szállásán, hanem a csausz, ki a fegyvertárra örködött, mondá Petneházynek, hogy előre meghagyta neki, ha majd a fiatal keresztyén bég jöni fog, és kérdezősködik utána, küldjék hozzá a könyvtárba.

Tehát már ezt is előretudta, hogy Petneházy őt keresni fogja.

A kurucz-hadnagy ment utána a könyvtárba.

Mátyás király világhírű könyvtára volt az; egykor a palota főteremében, mellyet faragott tornácokon kellett körüljárni; fehér eres kék márványból voltak a falai; karzatait aranyozott oroszlanok emelték, hanem abban a teremben nem maradhettek a könyvek; egyrészt azért, mivel minden jövő-menő követ, tolmács és alkalmatlankodó idegen folyvást lopta a javát; a kurd örök egy pár ezüst pénzért a legbecesebb kéziratokat el engedték czepleni, de nagyobb baja volt a könyvtárnak az, hogy a mint egy ágyugolyó valaha a réztetőt behorpasztotta, azon lassankint keresztülázott a padmalya, s a könyvekre csorgott az eső, úgy hogy mire észrevették, csupa penész és gomba volt valamennyi. Akkor aztán, hogy a maradékot megmentésük, kiszedték szép fehérre festett, aranyozott szekrényeikből, lehordták az alatta levő pinczébe, ott halomra hányták, s ha jöttek kíváncsi német tudósok, megnézni Mátyás király könyvtárát; odavezették le őket; a kik is aztán örültek, hogy mentül hamarabb kiszabadulhattak onnan. Néha pecsétet is ütöttek az ajtóra, mikor valami babonás várparancsnok elhitette magával, hogy abban lakik a keresztyének minden bölcsesége, a mihez, ha egyszer hozzáférhetnek, megint visszafoglalják Buda várát.

Mikor Ihánzádet a mysticusok üldözése napjaiban Budára száműzték, az lön rábizva, hogy szedje rendbe Mátyás király könyvtárát s a mi Törökországot érdeklő iratokra talál, azokat válogassa külön s küldje fel Sztambulba. Azt hitték, hogy e munkába majd belehal. Azonban már akkor a negyvenezer kötetből álló könyvtár alig állt négyszáz foliánsból, az imám régen elvégezte a reábizott munkát, s sürgette haza bocsátását; azonban ott honn régen el volt felőle határozva, hogy soha se lássa meg többé az „édes vizek palotáit.“

Petneházyt egy őrt álló janicsár bebocsátá a nagy vasajtón, mely a pince bejáratát őrzi, s onnan harmincz lépcsőn levezeté egy alacsony bolthajtásos terembe, mellynek dohos szagát dohány füsttel iparkodott elverni a benne dolgozó imám.

A félablak nem adott annyi világot kívülről, hogy a mécesest nélkülözni lehetett volna; nappal is ott égett az Ihánzádeasztalán: ki az ifju kuruczot látta jőni, megkínálta hogy üljön le kerevetére s meghagyta a janicsárnak, hogy a míg együtt vannak, senkit se bocsásson hozzájuk.

Mikor egyedül maradtak, Petneházy szemrehányásokat kezdte tenni az imámnak.

— Tudod-e azt, kedves barátom, hogy te engemet a mai hókuszpókuszoddal a legbolondabb galibába hoztál? Én nem hiszem a jóslatodat, te magad sem hiszed; de hitelt ad neki Abdi; s ha most ő nem szeretne engemet annyira személyesen, könnyen megérhetném tőle azt a tréfát, hogy a fejemet a tenyerembe téteti.

Az imám keserű gunnyal tekintte a könnyű vérű ifjura.

— S bizonyos vagy-e a felől, hogy Abdi basa azért, a miért olyan nagyon szeret, egy este nem adja ki a parancsot, hogy másnap reggelre lemessék a fejedet, ha eszébe jut tőled félni? Oh, én sokkal kedvesebb fejeket is láttam már a földön végig gördülni, a miknek homlokát azelőtt egy órával a szultánok csókolták.

— No annyival inkább veszedelmes helyzetbe hoztál bolondos jóslatoddal. Én itt most a miatt szüntelen az életemmel játszom.

— Nem fogsz veled játszani, ne félj.

— Hogyan nem?

— Mert el fogsz szökni Budáról három nap alatt, s nem jössz vissza másképen, mint a hogy mondám: „fegyverrel a bástyáresen.“

— Hogy én három nap alatt elhagyom Budát? Azt nem éred meg, jó imám. Először is már egyszer kurucz vagyok s hozzatok vagyok kötve; itt kell győznöm, innen várok minden jót szegény népemre; — másodszor meg — szerelmes vagyok az örülésig.

(Folytatása következik.)

Veszprém.

Veszprém.

A kies Balaton tó, — e magyar Tempevölgy — és a híres Bakony-hegység és erdő közt elterülő vidék, mellynek közepe táján Veszprém városa fekszik, nem tartozik ugyan azon regénydus tájakhoz, mellyeket a természet pazarul ékített fel bájaival, de mint minden vidéknek, úgy ennek is megvannak a maga szépségei. — A Veszprém felé vezető ut nagyobbrészt egyenetlen legelők és dombos völgyes hullámzó szántóföldeken visz keresztül, s csak néhol szakítják félbe ez egyhangúságot egyes fák és facsoporoszatok. E terület közepén, csaknem egyenlő távolságra a Balaton és Bakonytól egy, a Séd vize által nedvesített mély sziklás völgyben fekszik Veszprém város; mellynek közepéből kiemelkedett kősziklás hegyén régi híres várának még csaknem ép barna falai s bástyái körül a legszebb ujdun építésű házak és templomok tűndöklenek elé. Azonban különös, hogy az utas, ha Veszprém felé közeledik, e várnak, — melly kivéve délről, majdnem mindenütt 20—24 öl magasságu — semmi nyomát sem látja; mert a város körül fekvő dombok, mellyeken a város egy része is el van már terjedve, távolról nem engedik falait láttatni, csak magasabb épületei és tornyai látszanak ki, s ezek is a dombon fekvő városrészhez

látszanak tartozni. De annál jobban lepi meg az utazót, midőn már a külvárosba belép, — megdöbbenve látja azon mélységet, mellyben a város többi része fekszik, s mellynek közepéből roppant sziklás, meredek hegyen régi várfalak mögül diszes épületek, sőt egész új város kandikál.

Veszprém egyike Magyarország legrégebb és legnevezetesebb városainak, melly már őseink bejövetelekor fenállott, és később szent István király alatt az ország legvirágzóbb városai közé tartozott. Már a rómaiak uralma alatt is, *Rhispiá* néven, Közép-Pannonia praetoriumaként említettik.

Midőn a magyarok Pannoniát elfoglalták, akkor *Svatopluk* tót király lakott itt, kit *Uzsubu*, a magyarok egyik vezére, 10 napi ostrom után innen kiűzvé, a várost Árpád kegyelméből birtokába kapta. Később sz. István ellen Kupa somogyi vezér 998-ban felkelvé, Veszprémet ostrom alá vette, de a veszprémiek addig védték magukat, míg Hunt és Pázmán vezérek Esztergom környékéről megérkezvé, Kupát legyőzték. E vitéz viseletért azt nyerte Veszprém, hogy a királyné rendes lakhelyévé tétetett, püspökséggel és kaptalannal felékítettett; a főtemplom a királyné templomává, s lakosai királyi udvarnokok lettek; továbbá a veszprémi nemesség leányainak nevelésére sz. István apáca-zárdát alapított egy völgyben, s jövedelmeül Vörösberényt rendelte. Itt neveltetett Imre herczeg, ki miután házasságra lépett, a főtemplom alatt levő szent György-kápolnájában hitvesével együtt örök szüzességet fogadott.

Több magyar királynénak kedvenc tartózkodási helye volt Veszprém, és különösen Gizelának, az első magyar királynénak; onnan magyarázható, hogy a veszprémi püspökök eleitől fogva mindig a királyné kancellárjai voltak, s a királynék megkoronáztatása is őket illette; melly jogot 1437-ben el akarta tőlök tagadni az esztergomi érsek, de a székesfehérvári országgyűlésen előbbi joguk meghagyatott és megerősített.

Veszprém lakosai több századon át csaknem teljes békében és nyugalomban éltek királyaik által adott szabadságaikban egész 1552-ig, midőn a törökök a várost elfoglalván, a lakosságot részint leöldösték, részint elhurczolták.

1557-ben kiverték ugyan egy kis időre, s a káptalan is visszavertt menhelyéről, de csakhamar a törököktől való félelem miatt ismét elköltözött. — Ugyanis 1563-ban ezek már Palotát ostromolták erősen, de a veszprémiek segítségül sietvé, innen csufosan visszaverettek. Megtudván I. Ferdinánd a veszprémiek e vitéz tétét, mindjárt az ütközet után 13. napon tulajdon kezeirásával a lakosoknak mindazon szabadságaikat megerősítette, mellyeket sz. Istvántól kaptak. 1564-ben ismét bevette a török Veszprémet, de Salm cs. k. vezér közelgésének hírére oda hagyta 1566., miután több nevezetes épületeit lerontatta és felégette. 1593-ban Szinán basa 100,000 emberrel ostromolván, elfoglalta, s csak 1598-ban vették vissza Pálffy és Schwarzenberg cs. vezérek. 1663-ban ismét a törökök jöttek falai alá, de miután a várat be nem vehették, a várost feldúlták, felégették, s lakosait fogságba hurczolták. 1702-ben a vár felső parancsolatból lerontatott.

Hóni egyháztörténetünk az itteni püspököket sorban úgy tünteti elé, mint a haza legjelesebb főpapjait, például Biró Márton, Koller Ignác, Kopácsy József, és többeknek érdemei még friss em-

lékezetben élnek. A káptalan is mindig olly egyéneket birt tagokul, kik tudomány és nemeslelkűségre nézve díszei voltak a magyar kath. egyháznak. Nem csoda tehát, hogy az első magyar egyetem, melly a XIII. században itt virágzott, e jeles káptalanra bízott. Bár igen kevés részletes adatot bírunk ez egyetem felől, annyi azonban mégis kétségkívüli, hogy : alapítása az európai egyetemek első korára esik, s hogy rendeltetése : különösen a jogtudományok terjesztése volt. Horvát István (a Tudom. Gyűjteményben 1821. III. köt.) egy 1276-ik évben kelt okiratot közöl, mellyből kitűnik, hogy ez egyetem a veszprémi káptalan felügyelete alá helyezett. Igen valószínű, hogy az akkori nagyprépost, ki „Magister Paulus dominus legum“ nevet viselt, ugyanaz, ki ugyancsak a XIII. században *Paulus Ungarus* név alatt, mint az egyházi jog legjelesebb tanára, ünnepeltetett a bolognai egyetemen. — Később sokat szenvedett ez egyetem, s daczára azon tetemes adományoknak, mellyekkel Kun László megajándékozta, hanyat-

várnak, — mint a mögötte levő vidék védbástyájának — fentartására volt irányozva. Így történt, hogy a külváros csak a XVII. XVIII. században épülhetett fel : de mivel már ekkor más nézetek szolgálták irányul az építésben, a külváros a mai Veszprém szebb részén épült fel, és a régi város helyeit csak a szegényebb néposztály foglalá el.

Ámbár ma már Veszprém, egészben véve, levetkezé ódon jellemét, azért egyes részei még sem tagadhatják meg azt egészen. Az itt találtató régi nevezetes épületek közül legérdekesebb a *Gizelakápolna*, a püspöki lak jobb szárnyán, mellyet Koller Ignác püspök Mária Terézia alatt megújított, mint a rajta levő felirat bizonyítja. *)

E kápolna kicsiny ugyan (42 láb hosszú, 10 $\frac{1}{2}$ láb széles és 12 láb 8 hüv. magas); de ha tekintjük tiszta római stíli építészetét, s a falak szép festményeit és diszitményeit, mellyek a XII. századból, vagy még régibb időkből valók, ugy egyikét látjuk benne

Egy turkó arczképe. (Természet után.)

lásnak indult, s a XIV. század bonyodalmai alatt végkép elenyészett, és újra felállításának minden reménye megszűnt azáltal : hogy Nagy Lajos a pécsi egyetemet állította fel, mellyet V. Orbán pápa 1367-ben megerősített.

Valamint Magyarország több más vidékén, mellyek hajdan a török iga alatt nyögtek, ugy itt is a török uralom lényeges változásokat idézett elé. Azelőtt a külváros a Séd vize hosszában nyult el meglehetősen kiterjedésben, és azon helyen, hol jelenleg Veszprém szebb része van, nem igen voltak még lakházak. Oka ennek a még mai napig is érezhető vízhiány lehetett, míg a Sédvölgye elegendő mennyiségű vizet szolgáltatott. A hajdani dominikánus zárda romjai a Séd vize balpartján, eléggé bizonyítja a hajdani külváros szebb részének helyét; még azon hely, hol jelenleg az új város, vagyis a mai Veszprém szebb része elterül, csak annyiban említetik régi okiratokban, hogy ott egyes és még maig is meglévő kutak, — mint a komakut — neveztetnek meg, de lakházokról, annál inkább városrészeiről szó sincs.

Igen természetes volt, hogy midőn a törökök 1552-ben Veszprémig nyomultak és az egész megyét elfoglalták, a külváros sem kerülhetett el végpusztulását, és miután 1598-ban a vár és környéke visszafoglaltatott, a város újra felépítéséről szó sem lehetett, mert a törökök még mindig a közel vidéken tanyáztak, és a főgond a

Egy zuáv arczképe. (Természet után.)

Magyarország legbecsesebb műemlékeinek. Egyháziak közül legszebb a püspöki templom, melly a törökök által elpusztított régi főtemplom helyére van építve. A kripták, vagy az ugynevezett katakombák még a régi templom maradványai, és ezek alakja után ítélve a XIII. vagy XIV. században épülhetett. Néhai Csapody Lajos nagy prépost két oltárral diszítette. A templom belsejének fényét leginkább gr. Eszterházy Imre, s Koller püspököknek köszönheti, kik valóban példásan iparkodtak mind a várat mind a várost csinosítani, nem kimélvén semmi fáradságot, sem költséget. Említésre méltó a szép izléssel épült püspöki palota, hová 24 ölnyi mélységű völgyből, malomkerék forgása által mozgatható szivattyuk segédelmével hajtatik fel a víz, innen pedig a város piaczára bocsátatik; hol egy vörös márvány vizeztartóból 4 ágra löveli ki

*) „Sacellum hoc, quod a B. S. Gizela, S. Stephani primi Regis Apostolici Coniuge conditum esse traditur, diu desolatum, Ignatius Koller de Nagy Mánya Episcopus Veszprimiensis, priori formae, et nitiori restituit atque Altare Christo Domino pro nobis crucifixo dicatum consecravit, die 10. mensis Apr. anno 1772.“

magát. Ezt is Koller püspök csináltatta, ki ezeken kívül egy árva, s egy szegények házára nevezetes összeget hagyott.

A városban vannak még a kanonokok lakásai, a papnövelde, gymnasium, és diszes magán épületen kívül, a vármegye háza, mellyen e chronosticon olvasható: „Has aeDes sVperls patriae sVIsqVe CIVibVs nobILIs VnIversItas VeszprémMIensIs eLeVaVIt.“ — (1757.)

A városban említésre méltó a sz. Ferencz szerzetbeli atyák klastroma és temploma, mellyen szintén érdekes felirat van: „Ple sVM ConDeCorata eX rVInIs.“ (1723.) Továbbá a piaristák temploma és zárdája, a várral átelleni hegyen csinos reform. templom, evang. egyház, zsinagoga, s több jótékony intézet.

Sok vitára szolgáltatott okot, már a mult század jelesebb történet-búvárainak is azon kérdés: vajjon szent Gizela, szent István neje és özvegye, Veszprémben, vagy Passauban van-e eltemetve, hová férje halála után visszavonult? Ez olly kérdés, mi még maig sincs tisztába hozva. *Cornides* és *Pray* Veszprémet állítják temetkezési helyéül, mi igen valószínűnek látszik bizonyításaik folytán; mégis mindeddig semmi nyoma sem mutatkozott a sir helyének. Mások ellenben azt bizonyítják, hogy szent Gizela sirját egyedül Passau-ban lehet keresni és megtalálni. Mondják, hogy Koller püspök is azon meggyőződésében, hogy sz. Gizela csakugyan Passauban fekszik, az ottani apácaklastrom előjáróival alkudozásba is bocsátkozott, hogy megmaradt ereklyéjét átengedjék, az általa megújított Gizela-kápolna számára; sőt, hogy azok meg is találtattak; és csak az érdemes püspök halála vetett gátot ennek kivitelében.

Végül érdekesnek találok itt még *Horvát Istvánnak* a Tudományos Gyűjtemény-(1821. III. köt.)-ben Veszprém vára nevérol közölt terjedelmes cikkéből a következő ide vonatkozókat közölni:

„Veszprém vára nevét és eredetét többen igyekeztek már megfejtetni, de a helyes iparkodásnak nem felelt meg a próbákat ki nem állható találmány. Bonfinius, ki elégséges tudomány nélkül is minden vár és város nevét magyarázgatni szeretete, minden této-vázás nélkül írta historiájába: „Hinc e conspectu ad occasum Veszprimiensis comitatus est, ab Episcopali Civitate nominatus: quondam civitas ab albo fonte Alemannica lingua nomen accepit.“ É szerint Veszprém rontása volna csak a hibátlanabb *Weissbrunn* német névnek, s a helyett hogy a magyar Fehérkutvárnak nevezte volna, a mit nem vala nehéz neki anyanyelvén tennie, Veszprém várát inkább magyarul is németesen Veszprimnek mondotta. Mások szintén elég hibásan származtatják Veszprémet a *Vessz-el-prém, vesszett-prém* szavaktól.

„Németországban hajdan a kerületek első grófjaiktól, azaz főispánjaiktól, s különösen ezek kereszt neveitől kapták nevüket. Így volt a szokás Magyarországon is, a mit sokáig tudtak atyáink, midőn Pozsony vára, Orod vára, Veszprém vára, Csanád vára stb. birtokos szolásmódokkal éltek. Így Veszprém várának neve sem egyéb valóságos kereszt névvel, melly nevét Boleslaus lengyel királynak *Beszprém* nevü fiától nyerte, kinek *Judith*, Géza vezér leánya, és sz. István testvére volt anyja, s a ki üldöztetvén atyjától és testvéreitől, mindaddig Magyarországon tartózkodott, míg sz. István közbenjárására Konrád német császár lengyel királylyá nem tette.

„Ezen állítást számtalan, a királyoktól kiadott okiratok is látszanak bizonyítani, hol mindenütt *Beszprém* formában találtatik. Így szent László király 1082-diki hiteles levelében háromszor fordul elő, u. m. „Presulis sedis de *Beszprém*.“ — „Ecclesiae sancti Michaelis de *Beszprém*.“ — „Separatur parochia de schola a *Beszprém*.“ — Későbbi oklevelekben Veszprém vára majd *Beszprém*, majd Veszprém vára nevezet alatt fordul elő, de a köznép szájából, a mit csodálni kell, most is leginkább *Beszprém* hallatik.“

Zombory Gusztáv.

Hogy készül a tajtékpipa

A tajtékpipa *tajtföldből* (Meerschaum) gyártatik, melly fehéres színü, átláthatlan, fénytelen, nagyon könnyü s a nyelvhez tapadó állomány. Vegyészeti összetételére nézve kova-, keserföldből és vízből áll. Legkitünőbb minőségben Kisásziában fordul elő, hol még nem eléggé ismeretes körülmények közt Konie város közelében ásatik. Görög-, Spanyolországban sőt Morvában is találtatik.

Egyetlen és főhaszna abban áll, hogy tajtékpipák gyártására

szolgál, melly jelesül Bécsben és Pesten nagy mérvben üzetik. Feldolgozása azon sajátságánál fogva lesz alkalmas, hogy vízbe tétetve mepuhul, midőn aztán késsel könnyen faragtathatik. A morvaországi tajtföld kevésbé alkalmas tajtékpipák készítésére, a spanyolorzági jobb, de nem tiszta mindig, s nem is jó elő nagy darabokban. A görögországi megközelíti a kisásziait, de nem kaphatni elegendő mennyiségben és választékban. Ezelőtt a tajtékpipák Törökországból kinagyolva, otromba idommal és szükre furva kerültek hozzánk, s itt nyertek tetszetős külső alakot. De már régebb idők óta kerekded gumókban kapjuk a tajtföldet Görög- és Törökországból s az említett városokban ahhoz értők által dolgoztatik fel.

Régebb tudósítások nyomán Törökországban a tajtföldnek pipákká idomítása következőleg történt: a kiásvott ásvány frissében falaktól környelt gödörbe tétetett, s vízzel megöntetvén megpuhított, s miután péppé vált, egy darabig csendesen állott. Eközben a pép bizonyos nemü forrásba jött, midőn könkén (hydrothiongas) fejlett ki, épenugy, mint a porcellánkészítésnél. A tömeg most újra megnedvesített, és sárgarézből készült formákba nyomatott, s néhány nap mulva kifurattott. A kiszáradás után kemenczében kiégettettek a pipák, s innen csak a teljes kihülés után szedettek ki. Végre téjben kifőztettek, s lenolajjal és viaszszal kellően kezeltetvén, kannamosóval csiszoltattak és bőrrel megdörgöltettek.

Altmüller írta le pontosan a tajtföldnek feldolgozását, mint az jelenben Bécsben és más városokban üzetik. A tajtföldgumók — ugy mond — nagyság-, alak- és jóságban különböznek. Nagy baj, ha belől repedések, erck, egyenetlen helyek találtatnak, mert ezek a feldolgozásnak utjában állanak; ahonnan nem könnyü mesterség a darabok megválasztása. Nagyobb darabok, mellyek krétatömeg neve alatt ismeretesek, kevesre becsültetnek, valamint az igen könnyü is; ellenben a középnehézségük igen becsesek. Minthogy a tajtföldnek a feldolgozás alatt nedvesnek kell lenni, első dolog a darabokat vízbe helyezni. A könnyü darabok csak egy negyed-óráig, a nehezebbek egy napig is puhulhatnak. Azonban az időnek pontos eltalálása e tekintetben nagyon fontos, mert némely darab, ha nagyon megnedvesítettik, feldolgozásra puha lesz, a kiszáritásnál összehúzódik, vagy repedéseket kap; ahonnan legbiztosabb a darabokat gyártás alatt többször beáztatni.

A pipagyártónak legfontosabb műszere a kés, mellyel ő elsőben a pipát korrajzolja, s figyelarra, hogy az elég nagyra üssön ki. Vigyáz arra is, hogy a hibás helyek eltávolítottassanak vagy szembe ne tűnjenek, s hogy a pipa tetszetős alakot és jó arányt nyerjen. Néha kézi fűrészt is alkalmaz a fölösleges helyek kivágására vagy a darab elosztására. Ha a gyártó a kést ügyesen tudja használni, azzal a cifrázatot is tökéletesen megteheti, különben az esztergály, fúró és más műszerek is szolgálatára állnak. A kész pipák kiszáritatnak és kannamosóval megsikároltatnak, s végre fehér olvasztott viaszba helyeztetnek, mi a könnyebb tajtföldnél 15 perczig, a nehezebbnél több óráig is tarthat. Mindezek után finom pallérfölddel, későbbben oltott mésszel megdörgöltetnek. Ezen kezelés által nyeri a tajtékpipa azon tulajdönt, hogy használat után barnává lesz.

A tajtföld magas ára nyújtott alkalmat áltajtékpipák gyártására. E célra a tajtföld metszésénél és esztergályozásánál elhulló forgács és más használhatlan darabok fordítottatnak, mellyek megöröltetvén, vízben megfőzetnek, s a tömeghez sokszor finom pipa-agyag is adatik, részint kötszerül, részint kimelés végett. A főzés alatt kissé megdagadt és pépnemüvé lett tömeg négyyszögü formákba töltetik, hol összezsugorodván, száraz szobába tétetik. Minthogy a formának tartalma adja az áltajtékpipák anyagszerét, a tömeg pedig a kiszáritás alatt legalább egyharmadát elveszti, ezen körülményt tekintetbe kell venni, hogy a formák a készitendő pipák nagyságához legyenek alkalmazottak. Ha a darabok nedvességüket elvesztették, azon módon kezeltetnek, mint az igaziak. Az ilyen tömegpipák (Massenköpfe) gyártása különösen Szászországban honos, de bizony divik az Bécsben és Pesten is. S. J.

Semiramis városa Arménában.

Örményország (Armenia) lakói Ázsiában azt hiszik, hogy az ő földükön épült a legelső város a világon, mellyet Noe emelt gyermekeivel, midőn özönvíz után az Ararat hegyén főnakadt bárkájából leszállt volna. Erinwa, Azuri s más városok keletkeztét is Noe idejébe teszi a monda.

Fars-on tul fekszik a szép Wan tó, körülbelöl olly nagy, mint a Márványtenger, két szigettel, mellyeken nagy örmény zárdák emelkednek. A tó

Irodalom és művészet.

+ (A „Magyar Történelmi Társ.” VI. kötete megjelent. Erdekes tartalma ez: A Hédvári Ferencz jószágai fölötti per és ítélet 1523-ban, adalékul Magyarország azonkori köz- és jogtörténetéhez; közli Wenzel Gusztáv. Történelmi följegyzések 1481—1752; közli Szilágyi Sándor. Adalékok a török-magyarokori beltörténethez; közli K. G. Oklevéltáradalékok Magyarország régebbi történetéhez *Mayertől*. Magyar tanulók Podhradeczký Józseftől. (Székesfehérvár régi állapotát ismertető oklevelek, id. Rákóczy Györgynek, mint Borsodmegye főispánjának esküje, III. Ferdinand utalványa Fischer Regina számára, egy erkölcstörténelmi adat kísértetjárásról tett jelentés 1767-ből.) A váci káptalannak legrégebbi pecsétje, Erdy Jánostól. Még néhány magyar köriratu pecsét, Nagy Ivántól. — Ismét egy kis krónika a XVII-dik századból, *Toldy Ferencztől*. Kivonatok Miskolc város jegyzőkönyvéből; végül Buda és Pest történeteihez taldalék Závovszky György kiadatlan naplójából, *Podhradeczký Józseftől*. — Ára e kötetnek 1 ft. 20 kr. pp.

+ (A magyar protestansokat különösen érdeklő munka) jelent meg Debreczenben s címe: „Erdősi János magyar protestans reformátor, különös tekintettel némelly magyar tudósok balvéleményére. Irta Révész Imre. Tartalma következő: Előszó. Erdősi János élete. Erdősi János művei. Az Erdősi János protestans volta ellen felhozott erősségek czáfolata. Döntő bizonyságok Erdősi János protestans volta mellett. Gróf Nádasdy Tamás viszonya Erdősihez és a protestantismushoz. A Nádasdy Tamás protestans volta mellett. Végző a magyar protestans egyházi történelem ügyében. — Ára borítékba fűzve 1 ft. ujp.

Δ (Egy igen szükséges és hasznos könyv) jelent meg Ács Károlytól „Beszélgetések” cím alatt, meglehetősen terjedelemmel, melly magyar, német, olasz, oláh és cseh-tot nyelvek gyakorlati tanulásának könnyítését vette célba. E hat nyelvű beszélgetéseken kívül három nyelven irt kiadások is kaphatók; mert van egy magyar-német-olasz, — egy magyar-német-román, egy magyar-német-cseh-tót és egy magyar-német-szerb kiadás is. A hat nyelvű kiadás ára 2 ujt., ki kemény kötésben akarja, 10 ujkrall többet fizet. A könyvet Lauffer és Stolp adta ki, a kiállítás esinosa. — E könyv kiadása által egygyel ismét kevesült azon ürügyek száma, mellyel a hazánkban és ezen kívül élő más ajkuak mentegetni szokták magukat a magyar nyelv nem tudásáért; mert e könyv hatalmas segédeszköz azok kezében, kik nyelvünket megtanulni igyekeznek, másrészt nekünk is alkalom kínálkozik, a hazánkban divatozó egyéb nyelvek megtanulására. A könyv nagy gondal van szerkesztve s céljának teljesen megfelel.

^ Megjelent Baján „Vörösmarty-Album” szerkesztve a nagy gymnasiumi ifjuságtól. Az egész 240 lapra terjed s sok szép tehetségre mutató zsenge költeményt tartalmaz. Az ifjuság e buzgalma annál inkább elismerést érdemel, mert e műből bekerülő tiszta jövedelem a „Vörösmarty-ösztöndij” növelésére lesz fordítva. A jelen kötet már a második évi folyam. Ára 1 ft.

— (Mindszenti Gedeon költeményei) valóban gyönyörű kiadásban jelennek meg, még pedig Egerben. Az itteni nyomda lehetetlennek hitt dolgot vitt véghez. A nagy terjedelmű szép könyv nm. Bartakovics Béla egri érsek ó excjának van ajánlva. — Mindszenti Gedeon az újabb költők közt igen jó hangzású névvel bír s nagy számú vallásos színezetű költeményén kívül sok szép darabbal találkozunk a világi tartalmuak között is. A könyv ára 2 ft. 50 kr. Kapható Pesten Hartlebennél.

— (Pompéry János jelenté), hogy jul. 17-e óta a „Pesti Napló” szerkesztőségének tagja lenni megszűnt.

+ Burger Zsigmond szegedi könyvtárosnál megjelent: „Utmutatás a honisme gyakorlati előadására.” — Néptanodai oktatók számára Görbrich Ferencz után fordította és eredeti gyakorlati függelékkel ellátta Kempelen Győző. Ára 1 ft. ujp.

+ (Marinscu), a román (oláh) népköltészeti maradványok szorgalmas gyűjtője, ismét egy kötet román népvéset adott ki, mellyek nagyobb részt vallásos tartalmuak. A csinos kiállítású könyv Pesten Herz nyomdájából került kl. Ára 1 ft. 15 kr. ujp.

+ (A nyiregyházi evang. tanítóképezde,) melly ezelőtt tíz évvel megszűnt, f. é. szeptember 1-én újra megnyitattik. A belépők az egész 3 évi tanidő alatt ingyenoktatásban és közélélemezésben részesülendnek.

+ (Párisban egy „Magyar történelmi könyv”) jelent meg a közelebbi időből. Két szerzője van; egyik Chassin.

+ (Egy angol hölgy, névszerint miss Linda Withe,) mint a „Hölgyfutárnak” írják, több magyar népmondát s mesét fordított le, s azokat közelebb ki fogja nyomtatni. Most meg Strafford marquise tanul magyarul, követve Bickersteth-Teleki grófnó példáját. Nyelvünk tanulása az angoloknál mindig jobban terjed, s különösen a női ajkáról igen szépen hangzik.

+ (A pozsonyi német színtársulat) közelebb egy új történelmi magyar drámát hoz színre, mellynek címe: „Hunyady László.” Prágában már előadták, még pedig, mint írják, nagy tetszés közt. Londonban pedig egy 5 felvonásos angol dráma jelent meg e cím alatt: „Szent István magyar király.” — A mi nemzeti színházunk meg arról nevezetes, hogy folyvást kopott darabokat produkál. Talán azt gondolják a színháznál, hogy annak a két-három bejáró kritikusnak ez is megteszi.

+ Cserey Ignác jelenté, hogy miután „Nyizsnyay Gusztáv összes zeneműveire” a kiadásra szükséges összeg be nem gyűlt, a nagylelkű aláírókat csak annyi zeneműben részesítheti, mennyi a begyűlt összegből kiadható. Az első füzet még augusztus hó folytán fog szétküldetni.

+ (Egy új operavendéget várnak) e hó második felére nemz. színházunkhoz. Ez Fekter tenorista, ki, mint mondják, szépen kiképezte magát. Ha igaz, még e héten lép fel a „Stradellában.”

+ (A szerencsétlenül járt Roger dalműnekest) a francziák császára tanárrá nevezte ki a conservatoriumhoz.

— (Egressy Gábor) erdélyi utjából megérkezett, s most Kassára utazik vendégszerepre.

— (A pestbudai dalárda holnap, aug. 15-én) csakugyan megkísérti visegrádi kirándulását, honnan a Migazzivárba

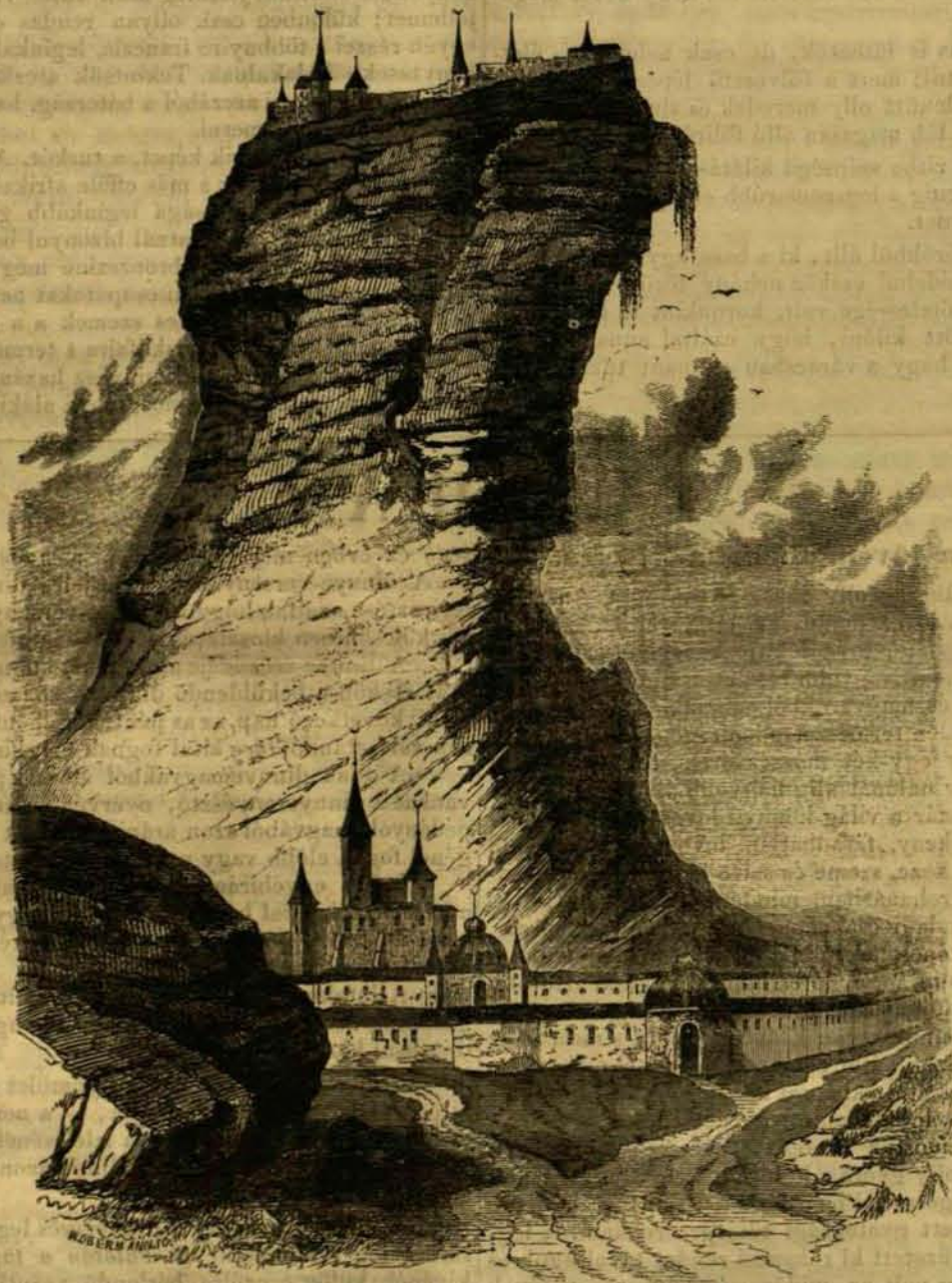
is bepillant. A multságban résztvevők hétfőn reggel 6 órakor indulnak egy külön gőzösön.

+ (Nagy-Körösön egy, legalább is ötven tagból álló dalárdát) akarnak szervezni; erre nézve az engedélyt minden pillanatban várják.

Közintézetek, egyletek.

⊙ (A Magyar Akademia) természettudományi és mathematikai osztálya, aug. 7-én tartott bizottsági ülésében elhatározta, hogy a Nagy-Károly-féle 300 pftnyi ajánlatot nem tűzi többé jutalomkérdés megoldására, de azt fogja indítványozni, hogy az Akademia fordítsa azt tudományos nyomozásokra szükséges olly eszközök vételére, mellyeket magas árak miatt sem egyesek, sem az iskolák nem szerezhetnek meg. Illyen lenne első sorban egy szabályzó légsúlymérő (Normal-barometer), hogy azok, kik hazánkban magasságokat mérnek, földtani vizsgálatokat tesznek, szereiket az Akademia légsúlymérőjéhez mérve, pontosabb adatokkal gyarapíthassák a tudományt.

△ (A Szent-István-társulat) aug. 4-én tartott havi választmányi ülése

Semiramis városa Van mellett, Arméniában. — (Lásd a szöveget 391. lapon.)

A társulati nagygyűlés jövő november hó 10-én lesz. Bécsbe, Innsbruckba és Paduába az ottani kórházakban levő magyar katonáknak olvasmányul több épületes könyvet küldött a választmány; ugyan e célból küldött a pestbudai katonai kórházakba is könyveket. Az „Egyetemes encyclopaedia“ ugy a „Szentek élete“ című vállalat nyomtatása gyorsan halad; az elsőből 32 ív be is lőn mutatva. Parsi Angyal bukaresti püspök ő nmgá egy levelében megköszöni a társulat által az oláh földön kath. hívek és plébániák számára küldött könyveket, másrésről pedig az elemi iskolák számára szükséges könyveket kér, illetőleg megrendel. Az „Egyháznékek a tanuló ifjuság számára“ néhány imával s litániával bővítve újra sajtó alá adatik. Mult julius hóban a társulati tagok száma 36-al szaporodott.

△ (A pesti kereskedelmi akademiában) a választmány határozata szerint a világ- és a magyar történelmet, a jövő tanévtől kezdve magyar nyelven adják elő s e tárgyakra tanárul Kudelka tudor van kinevezve.

△ (Az aradi Vadász-egylet) léteről és nem-léteről határozó gyűlés aug. 2-án ment végbe. Határozatba ment, hogy az egylet feloszolják; de mivel az egylet több tagja mai napig is tartozik illetőségével, pedig ezt a társulat feloszlása előtt be kell hajtani: ez okból a főnebbi határozat oda lett módosítva, hogy az egylet még egy évig maradjon életben.

△ (A próbatét a pesti vakok intézetében) aug. 1-jén ment végbe. A vizsgát ének, ima és szavaltat előzte meg. A növendékek tanulmányaikból általán kielégítőleg feleltek. A szorgalmasabbak közt jutalmakat osztottak ki. A vizsga befejezése után adakozásból bejött pénzen, a növendékek megvendégelésben részesültek. A növendékek száma jelenleg 51; ezek közt budapesti 21, pestmegyei 5. Magyarország egyéb vidékéről 20, erdélyi 2, vajdasági 3 találkozik.

M i u j s á g ?

— (Gyulay Károly, a magyar tájképek kiadója), ki iránt olly gyakran intéztek e lapokban is felszólalásokat ígéreteinek be nem váltása miatt, közelebb meghalt Tisza-Füreden. Nt. Pájer Antal ur jelenti a P. N.-ban, hogy a boldogult több ízben adta jelét jó szándékának s utolsó perceig kötelezettségeinek teljesítése volt legfőbb vágya. Igért tájképeiből, mint tudjuk, mintegy 7—8 jelent meg igen diszes, művészi kiállítással; miket azonban, nem tudni mi okból, az előfizetők csak igen csekély részének küldött meg a kiadó.

— (Liszt Ferencz új könyvéből), melyet a cigányzenéről irt legközelebb, azt olvasta ki valaki, hogy a magyaroknak nincs is zenéje, hanem, a mit annak neveznek, az a cigányok sajátja. Előre is tiszteljük Liszt Ferencz hazánkfiát ezen bölcs fölfedezéseért, s ha a könyv kezünkbe kerül, még talán bővebben meg fogjuk vizsgálni ez állítás merészségét. — Emlékszünk rá, volt egy idő, midőn Liszt a cigányokat „kollegának“ s önmagát „a legelső cigánynak“ nevezte — tán innen van az a nagy „cigányság“ a fentebbi állításban.

+ (Nagyszerű menyasszonyi hozomány.) Gr. Wimpffen Viktor sorhajóhadnagy, Wimpffen tábornoknagynak s az első hadsereg parancsnokának fia, eljegyezte magának jövődöbeli hitestársul b. Sina Simon leányát, kinek menyasszonyi hozománya 25 millio frank.

+ (Érdekes női kalaptok.) Folyó hó 3-án d. u. Pesten a nagy hidutczában 2. sz. alatt az első emeleti lépcsőn egy női kalaptokot találtak. A becsületes találó a tartalom nehézsége után a kis pléhreteszt hirtelen fölnyitja, s mi volt benne? Egy három napos figyermek.

△ (A gözmozdony) Püspökladány és Láp közt a sinekből kiugrott; a főfelügyelő meghalt, több emberélet nem esett áldozatul.

△ (Miskolcson a két kaszinó egyesülése felett) már régtől folynak az eszmecserék. Legközelebb a polgári egyesület elnökéhez egy hivatalos megkeresés érkezett, melyben a következő kérdésre kéretett felelet: „Vajjon lehetnek-e s mily akadályok a nemzeti és polgári külön álló de egy célra törekvő kaszinó-egyletek egybeolvastása ellen.“ A feleletet egy választmány dolgozta ki, melly általános tetszésre talált, melly után a mindannyiak által várt egyesülés remélhetőleg létrejövend. E válasz így hangzik: „A polgári egylet valamint eddig, ugy ezentul is mindenkor örömet leli abban, ha a nemzeti kaszinó-társulat tagjaival egybeolvadhat. Bár rég sikerült volna ez mivel ez esetben a polgári egylet jótékonyaságban szélesebben kiterjeszkehetett volna. Azonban fájdalom, a két kaszinó nem egy célra törekszik, mert tudomásunk szerint a nemzeti kaszinó csupán csak társulati gyönyöröket, a családi és házi gondok után szórakozást keres, mellyek nekünk is jól esnek; azonban a főczél: társulatunk szegény özvegyei és árváiról némi gondoskodás; hogy ezt elérhessük, idáig szigorú gazdálkodás által fekvő birtokhoz jutottunk, saját házunkban szállásolunk. Mindezek némileg gátul szolgálhatnak ugyan a semmivel sem bíró nemzeti casinovali egyesülésben; azonban ezeket félreretéven, oda nyilatkozunk: „tessék a nemzeti casino tisztelt tagjainak egyleti társulatunkba alapszabályszerűleg bekvánkozni, beolvadni, s mi mindnyájukat ölelő karokkal fogadjuk.“

+ (A virágokérték kedvelőinek.) A vízbe teendő virágokat sohasem kell napsütéskor lemetszeni, vagy ha épen lemetszjük is, nem kell továbbra is a nap hevének kitenni. Nagy csomókba összegyűjteni, vagy azokat szorosán összekötni szintén nem ajánlatos, mert mindez hervadásukat sietteti. Ha szobába vitetnek, száraik igen éles késsel, de nem ollóval — finoman elvágnandók, nehogy a száruk vége összenyomódjék, mert akkor a tápláló vizet nehezen szívhatják magukba. A virágcsokrot természetesen mindezen nap frissebbé kell tenni.

© (Papiros óra.) Lüttichben egy fiatal férfi, Micha Emil, minden előleges műtani ismeret nélkül papirlemezből (Pappe) és hajtúkból egy ütőórát készített, melly igen pontosan jár.

+ (Gunkel hollandi tábornoknak,) ki mint annak idejében említettük, kedvese megmérgezése miatt halálra ítéltetett, a király megkegyelmezett, s halálítéletét 20 évi börtönre változtatta. A tábornok most 83 éves.

+ (Egy kis babona.) Acsán közelebb a villám a templom tornyába lötött, mire az csakhamar lángba borult. Ezt látván a helység lakosai, ahelyett, hogy vízzel igyekeztek volna a tüzet eloltani, minden tejet, a mi csak a faluban volt, összehordtak, s azzal kezleték az oltáshoz. Itt t. i. azon babonás hit uralkodik, hogy a mennykőütés által okozott tűz csupán tejjel oltható el.

+ (Egy nyolczéves gyermek, mint méregkeverő.) Chaleroiban mult hó 27-én egy nyolczéves gyermek állt a törvényszék előtt, ki édesatyját, mivel ez őt megfenyítette, meg akarta mérgezeni. E célra gyufákról levakart vi-lanyt (phosphort) kevert atyja italába. A orvosok csak nagy nehezen tudták az atya életét megmenteni. A kis gonosztévő bűnét a bíróság előtt bevallotta s körülményesen elbeszélte azt. Mint beszámításra képtelent, a törvényszék 17 éves koráig javító-intézetre ítélte. Szivrázó volt azon jelenet, midőn a szülőknek gyermeköktől el kellett szakadniok.

+ (A varsói állatseregletből egy hiéna kiszabadulván,) a porosz határ felé menekült, hol Lautenburgnál egy birkanycáj annyira felzaklatá étvágyát, hogy egy juhót hamarjában elköltött. A juhász, ki el akarta rezzenteni, tetemes harapásokban részesült. A fenevad jelenleg a Lautenburgi és Strassburgi erdészhatárban barangol. Az elejtése iránt eddig tett kísérletek sikertelenül maradtak.

+ (A kéménysöprök vesselemére) Boroszlóban valaki olly szert talált fel, melly a kémény belső tapaszához vegyítve, azok tisztítását, s így a kéménysöpröket is fölöslegessé teszi. E szernek egyik alkotórésze a konyhasó, a másikat titokban tartja a feltaláló. Hogy ezen keverék a korom lerakódását gátolja-e, vagy azt megemésztí, arról hallgat a feltaláló. Ha ez újtalalmányu szer csakugyan alkalmas a mondott eredmény előidézésére, ugy sok gyuladás lesz általa meggátolható.

+ (A török szultán háremhölgyei), ha ugyan a hírek hitelt adhatunk, a pénzszerzésnek igen kényelmes módját találták fel. Ugyanis ugy beszélük, hogy nem rég a serailban hamis bankjegy-sajtót fedeztek föl.

+ (Mig mi a szokatlan hősről) panaszkodunk, addig Konstantinápolyból azt írják, hogy ott az időjárás mindenkinek bámulatára nagyon hűvös, és a Bosporusban sokszor hideg. Julius közepén illy időt a déli Stambulban még kevesen értek.

+ (Lelkiismeretes hivatalnokok.) Az orosz vámon nem rég 100,000 skatulya becsempészett gyufát koboztak el. Az ügyet a pénzügyministeriumnak fölterjesztvén, azon határozatot kapták: hogy ez elkobzott jószág tíz által semmittessék meg. A hivatalnokok nagyon lelkiismeretesek lévén, azt vélték, hogy a rendeletet legbiztosabban töltik be ugy, ha a gyufát maguk elégetik; feloszták tehát maguk közt, hogy lassanként felhasználják. Így cselekesznek az okos emberek az oktan rendelettel!

— A fekete-tóti árvíz okairól. (Válassz Sebes Ferencz urnak a Vasárnapi Ujság 27. számában Fekete-Tótról [Délbáhar] irt közleményére.) Felhiva érzem magamat Sebes Ferencz urnak felelni, a junius 20-án Fekete-Tóton dühöngött árvízről irt közleményére, miután látom, hogy Sebes ur nem ismerve a szabályozási munkálatok állását, alaptalan állításokat hoz fel, mellyek által könnyen a vidékbeli lakosság ellenszenvét költethet fel egy olly munkálat ellen, mellynek gyors kivitele naponként égetőbb szükségévé vált.

S. F. ur ez idejé árvizet egyenesen a fennálló töltéseknek, s a Gyepes-kiszakadás eltöltésének tulajdonítja, azt állítván, hogy az eltöltött Gyepes hasonló mennyiségű vizet volt képes befogadni a Körösrel.

Látszik ebből, hogy S. ur a helyzetet nem ismeré, miután a Gyepesnek Fekete-Tóton felül kiszakadó ágazatát a Gyepes elzárásának nevezi, nem vévén tekintetbe azt, hogy a Gyepes főágazata a tenkei határban az ugynevezett Szarakucza ágazat, melly ezen árvíz alatt még nyitva volt; és a Körösnek a tenkei határban levő kiágazásai, ugy a tóti határban a Görbedi patak bevégzetlen töltés üres hézagai elég tért szolgáltatnak a víznek, nemcsak arra, hogy a Gyepes-meder megteljék, de még arra is, hogy az egész Gyepes-vidék elborítottassék a víz által; így tehát meg lehet S. ur nyugodni, hogy a Gyepes főágazata, mellyen legtöbb vizet nyer, és mellynek kinyitására, mint S. ur állítja, a nm. helytartóságnál folyamodtak, még betöltve sem volt, és az, csak az árvíz után julius 8-án töltetett be.

Tegyük fel azonban, hogy a szerencsétlen fekvésű Fekete-Tóton csakugyan a jelenleg fennálló védművek okozták az áradás rendkívüli nagyságát, mint azt S. ur mondja, akkor a lentebb fekvő Tamásda, Ant, Illye, Bajj, Csegöd stb. helységeknek, hol sem Gyepes-eltöltés, sem pedig felállított kapcsolatlan töltések nincsenek, mi okozta azt, hogy a vízáradás minden eddigieket meghaladt? és a fekete-tóti víznél csak 4"-el volt alacsonyabb? — Emlékezzünk vissza az 1855-i és többi árvizekre, ekkor még semmi védmű nem létezett, és Fekete-Tót lapos fekvésénél fogva a legkisebb árvízről is elborítottott annyira, hogy annak lakosai a padlásokra kényszerültek menekülni, és ott 3—4 napot a víz elvonulásáig eltölteni, holott jelenleg az átmetszések, és a vízfolyást akadályozó malmok elhanyása által a lefolyás gyorsítottott, és egyes áradás felényi idő alatt folyt el.

Legyünk igazságosak, ne tulajdonítsuk a Gyepes egy ága eltöltésének azon árvizet, melly a hosszas rendkívüli esőzés eredménye; tekintsünk körül, és sajnosan fogjuk látni, hány vidék dus reménye esett áldozatul ez idén az ember-émlékezetet meghaladó árvíznek!

Irja továbbá S. ur, hogy engem többször hasztalan figyelmeztettek a lakosok ezen „félrendszerű“ (?) ártalmára.

Nem kell ott figyelmeztetés, hol a niveau-műszer beszél; a mérnök könnyen átláthatja Fekete-Tót helyzetét, és én ugy tudom, hogy az első teendők közé volt sorolva Fekete-Tót megmentése, mert erre a terv elkészült, és igen jól emlékezhetik S. ur, hogy ezen terv a társulat legutóbbi gyűlésén Szalontán bemutatottott, sőt a házak kiszájtatása eszközlésére épen őt kérte fel a társulat. Ha pedig a társulati gyűlés jegyzőkönyvét tetszett olvasni; abban említve van, miszerint a mérnök első teendők közé sorozza azt, hogy a Topila, melly eddig Fekete-Tót gyilkosa volt, a Körösbe bemetszesék, és a Dalmi part-hoz kötött töltés Fekete-Tóton keresztül építtessék, mert míg egyrésről ezáltal F-Tót belső telkei megmentetnek, másrésről Aradmegye, töltéselési munkálata megkezdésére kiinduló pontot nyer.

Legyünk türelmesek és kitartók; egy folyó szabályozása nem egy évet igényel.

Vége még azon megjegyzésére kívánok S. urnak felelni; hogy a társulat a Nagy-Szalonta és környékét védelmező töltést vette munkálatba.

Ha S. ur Körös jobbparti lakos volna, és a körülményeket ismerné, a társulat ezen eljárásába belenyugodnék; mert a folyamatban lévő partolás által nem csupán Szalonta és környéke, hanem az egész Körös jobbpart Tenkétől Dobozig (Békés) vétetett tekintetbe, miután a Fekete-Körös legnagyobb ártéere ezen oldalon fekszik, míg fenn a Tenke és Békényer közti völgy képezi az ártérét; és mint talán S. ur is tudni fogja, Tenke és a felsőbb vidék a szabályozásnak ellensége, a mennyiben ott a Körös iszapolása hasznos tesz; ha épen az áradás rossz időszakban, mint ez ideán, nem érkezik; — még ezen körülményhez az is járul, hogy a felső vidékben levő nagy esés miatt a víz gyorsan leszalad, míg az alsóbb vidékeken esés hiányában több ideig időznie; — a legfőbb ok pedig ott rejlik, hogy a Körös balparton Aradmegye töltéseit gyorsan felépíteni szándékozik, és ennek megfelelőleg csak a jobbparti töltések építése által fedezheti a társulat az alsóbb vidék nagy területű árterét.

Ujra mondom, legyünk türelmesek; ha a legutóbb felsőbb helyről kirendelt napszámok feldolgozva leendnek, mi még ez évben megtörténhetik, azonnal segítve lesz a balparton is; mi közösen élvezhetjük a partolás nehéz munkájának gyümölcsét, s úgy hiszem, nem lesz oka Sebes urnak sem állítani, hogy „Fekete-Tót lakosai sirjokat ástak ezáltal maguknak.” — VERNER FERENCZ, Fekete-Körös szab. osztály mérnök.

Levelezés.

Zajzon (Erdély). Miután a Vasárnapi Ujság a nevelés ügyének nemzetiségünk irányabani mozzanatairól olly jó tapintattal értesíti olvasó-közönségét, ohajtanám, ha becses hasábjain egy néhány sor érettünk is helyet lelhetne.

Mi, kik Erdély keleti szögében hét, csaknem egymással összefüggő faluban, északról a szász, délről az oláh elem és a meredek Kárpátok által, a magyar elemtől elszakítva élünk; mi, kik mint evangélikusok, a vallás tekintetében szász egyházi hatóság alatt vagyunk; kiket, ha divathoz szokottabb magyarhoni magyar meglátna, külsőnkől ítélve, talán magyarnak sem ismerne el: nem aludtunk el a tespedés ölében, hanem kívánunk haladni a korrallal.

Nálunk is, községi jegyző Pap László ur ez előtt három évvel belépve hivatalába, mindjárt észre vévő a nagy hiányt a népnevelés körül, és előterjesztvén ez ügyet a járás-hivatalnál, ottan csakhamar buzgó pártfogásra is talált.

A meggyuladt szikra, úgy látszik, nem hogy kihalna, hanem tartós lánggá fog nevedezni; mert ennek következtében csak nálam is Zajzonban, — akkor, midőn a világ nagy piacán Londonban, a mult évtizedben, évenként 90,000 gyermek került az iskolát; e jelen iskolai évben 120 iskolakötelezett helyett 131 gyermek részesült oktatásban. Mint értesülve vagyok, a többi hat faluban is, ugymint: Pürkereczen, Tatrangon, Hosszufalu-, Csernátfalua-, Türkös- és Bácsfaluban is járt e jelen évben annyi gyermek iskolába, mint a mennyi iskolaköteles volt.

De több is történt, s reméljük, fog is történni, mert minthogy falvainkban a tanítandó gyermekek száma roppant nagy a tanítók számához képest, a járáshivatal közbejöttével a mult őszön Tatrangon létesült egy második állandó tanítói állomás, évenkénti 315 forint és nyolcz öl tűzifa-fizetéssel, és még e nyár folytán ki fog egy bizottmány szállani, melly Hosszufaluban egy harmadik, Pürkereczen egy második állandó tanítói állomás létesítésében döntő lépést fog tenni. Mint hallhatni, Csernátfaluban és Türkösben is ébred az szellem illy ügyben.

Szilárd anyagból épült iskolaháza mind a hét egyházi közönségnek van.

Ébredésünk jele az is, hogy volt érdemes lelkészünk Molnár Géza ur, itten Zajzonban, a mult évben indítványozván egy egyházi magtár felállítását, e jelen tavaszon az is megalakult mintegy 240 erdélyi véka gabonából, olly czéllal, hogy annak jövedelméből, néhány év mulva, egy második állandó iskolatanítót a megye fizethessen. Példánkat, mint veszem észre, szomszédaink is követni igyekeznek, mert Pürkereczről és Tatrangról is hallok szavakat a magtár-alapításra nézve. — Hálas köszönetet mondunk részünkről Brassó közönségének és azon érdemes nemesszívű brassói uraknak, kik magtárunkat 63 forinttal és 85 krajczárral felsegíteni sziveskedtek.

Erkölesi tekintetben is haladunk, mert az eddig divatba volt, és talán sehol olly nagy mértékben nem üzött halotti tor, vagy inkább lakomatartás, a tobzódásnak ez a nagy emeltyűje, itten Zajzonban eltöröltetett, és a helyett minden haláleset után fizetnek a megyei és községi pénztárba 2, 1 vagy fél pftot. Bár ezt is eltanulnák tőlünk szomszédaink!

Öszintén megvallhatjuk, hogy mindezeket részben érdemes járásfőnökünk, mélt. Marinelli Ferencz urnak, aktuarius Fodor ur és jegyző Pap László urnak köszönhetjük.

Igy talán majd egyszer méltán elhihetjük, hogy:

„Neked élni kell, oh hon,
S örökre, mint tavasz virulnod!”

B. K.

Kun-Szent-Miklós, julius végén. (Kunsági eső. Új divat az alföldön. Az időjárás. Gyujtogatás Szabadszálláson. Tömeges biztosítás. Egy ház, melynek kidult, bedült az oldala. Zivatar. Szinészek.) A végéhez közelgő aratás határunkban jó reménnyel biztat, a földműves gazdák állítása szerint a gabonatermés a középszerűnél jobb; kukoricza-, burgonya- és egyéb még eddig ki nem fejlett veteményekhez kevés a reménység, mivel eső, majdnem két hónap elforgása alatt alig volt említésre méltó; annál sürűbben uralkodtak a szelek, miket nálunk „kunsági esőnek” neveznek; épen, midőn e sorokat írom, olly iszonyu szélvész dühöng, hogy mindenki tanácsosbna vélte, a szabadból a szobába takarodni, mivel nemcsak a városunk utcaiban levő homokot hordja füstfellegként átláthatlan tömegekben, hanem még a kevésbé jól épült házfödeleket is csoportonként szakgatja, a gyengébb fákat idomuk- s rendes állásukból egészen kicsavarja; a krinolinok különösen bevonták magukat a magánéletbe. Azonban nem a krinolinokról akarok beszélni, mert tudom,

hogy falra borsót dobálni balgaság volna, hanem azt még sem tudom megállni szó nélkül, mikint meg ne említsem, hogy városunkban már megint egy újabb divat kezd befurakodni, ez egy kalap, melly mindenben megegyez az ugynevezett cseperke-kalappal, melly a „czifraszüröm Veszperében vettem”, nótában fordul elő, — tessék azután hozzá képzelni egy csomó árva leány haját — körülbelül egy összemarokra valót — ebbe a kalapba, vagyis inkább alája, egy 16—17 éves leányt, egy jó öl átmérőjű krinolinban délczeleg lépésekkel, kihívó bátor tekintettel, és kész a divatbaba. Szerencsémre, vagy szerencsétlenségemre rajzolni nem tudok, különben lerajzolnám. Egyébiránt ezt megszólásképen említem meg, ugyanazért ott kezdem, a hol elhagytam, t. i. az időjárásnál.

Nálunk igen nagy hőség van, több hét óta a hőmérő 25—29 fokon áll; nem csuda tehát, ha veteményeink tövestől kiszáradnak, — mindazáltal e rendkívüli melegség daczára, hála az égnek, egészségünk olly jó, hogy az orvos uraknak alig akad teendőjük.

Folyó hó 20-án, esti 8—9 közt, azon hir szárnyalta be városunkat, hogy helybeli lakos H. L. városon kívül eső tanyája ég; azonban kisült, miszerint nem az érintett tanya, hanem egy terhes szénásszekér volt, melly a nagy szárazság és melegség miatt a tengely- és kerékagy zsurlódása által előidézett lángból eredt, mit sikerült azonnal minden további veszély nélkül elolthatni.

Helyén látjuk itt megemliteni, miszerint e járásban fekvő Szabadszállás városban — hol tán egy biztosított ház sincs — egy pár hét óta valami gonosz elvetemült szántsándékos gyujtogatató által a lakosság folytonos rémülésben tartatik; de hogy is ne? mikor ugyanazon egy napon kétszer-háromszor gyulad ki vagy egyik vagy másik ház, legközelebb egy özvegy-asszonynak óla gyuladt ki, mellyben az alkalommal egy szürdarabba takart kócz, tüzes tapló és egyéb könnyen gyujtható készletet fedeztek fel; az aszszony, miután padlásán hasonló minőségű szürdarabot találtak, befogatott és az illető hatóságnak átadatott; az eddigi körülmények oda mutatnak, miként az özvegyt a szerfeletti eladósodás vezette e példásan büntetendő cselekvényre, a gyanut az is erősíti, hogy azóta egy tüzeset sem történt.

A szabadszállásiak, saját kárukon okulva, most hanyatthomlok sietnek a tömeges biztosítást eszközteni, s e czélből egy küldöttség neveztetett ki, s ennek feladata volt a Első magyar általános biztosító-társulatnál a feltételek- és előnyökről tudomást szerezni; ezért ugyan kár volt, olly messze fáradni, mivel a kun-sz.-miklósi alügynök ur, L. M. mint szakavatott egyén, minden költség nélkül czélravezető utasítást adott volna. — Ugy értesültünk, hogy a küldöttség Pesten a külföldi biztosító-társulatok ügynökeit is meglátogatta, megtudandó a különbséget, melly az Első magyar általános biztosító-társulat és amazok közt létezik, s csakugyan megtudá, hogy az egyik 7, a másik 6 évre fogad el tömeges biztosítást.

Nálunk a tömeges biztosítás rég megtörténné, különösnek tetszik, hogy máig is vannak, még pedig a jobbmodu birtokosok közül olyanok, kik a biztosítási járadékot be nem fizették; pedig mindenekfelett ez volna a legelső, mert ha a szerencsétlenség megtörténné, vajha tarthatnának-e igényt a kártérítésre? — Jogalapon — szerintem — épen nem. Az előjáróság nincs tisztában, különösen két alladalmi épület- és a r. kath. szentegyházzal, az ezeket érdeklő feliratai mind ez ideig sikertelenül maradtak.

A mint az utazó Pest felől városunk főutcáján bejő, a ref. szentegyház északi része felől lát egy egészen elhagyatott állapotban levő házat, a kerítését az idő vasfoga tökéletesen megemészttette, úgy hogy e ház jelenlegi kinézése által valóban botránnyakra szolgál mindazoknak, kiknek szemébe tünik; a különben csinos épületekkel környezett piacért pedig egészen elcsufítja, — a kéményét gólyafészek fedi, s ebben gólyák tanyáznak. A ház lakója kiköltözött — ha nem csulódok — tized magával a tanyára; innét ballag be azután naponkint hivatalos kötelességét teljesíteni; ennek végzése után megtekinti árva lakását, hol a kijavításnak még csak legkisebb jele sem mutatkozik; pedig közelget a tél, a kémény rövid idő mulva lemond a szolgálatról, s utóljára megeszi magát, mint a kókiesi komédiás, a mi a gólyákra nézve nem lesz baj.

Mert ezek a szegény gólyák
Életüket csak megóvják
A meleg házában.
De a kántor és gyermeki
Nem tudom, hogy telelnek ki
Ezen rongyos házban.

Bocsánatot kérek, hogy nem poeta-létemre ezt a verset készíteni merészeltem; ha valakit talán ezzel megsértettem volna, czáfoljon meg ennek ellenkezőjével, én igen fogok örülni rajta.

Mire e sorokat bevégzém, a fentebb említett szélvész olly iszonyu dühöngő zivatarrá fejlett ki (julius 24-én, esti 8—9 óra közt), mikép azt hívők, hogy az utolsó ítélet érkezett el, a folytonosan egymásra következő villámlás, dörgés, csattogás tökéletes rémülésbe hozta a lakosságot; a természet mintegy két hónapi szunnyadó álmából kikelve, szent ihletéssel tölté be a vallásos sziveket az Isten mindenhatósága iránt; a zápor szünet nélkül hullott egy becsületes fél óráig, azután kissé megcsendesült, de a dörgés, villámlás, még éjjel után is látható és hallható volt. Ugy halljuk, hogy a Máriházi puszta egy kazal szalmába a villám beütött s azt elhamvasztá.

November hó elejére Futó János színigazgatót jól rendezett, 21 tagból álló szintársulatával várjuk körünkbe; örömmel üdvözljük Futó János urat, főleg ha nekünk a téli unalmas hosszú estéket, még általunk nem látott, ismeretlen új színművek, vigjátékok és drámák előadásával teszi élvezetessé, mint a hogy megígérte.

Bors Károly.

Egyveleg.

+ (Turkó-történet.) Egy osztrák katonatiszt írja, hogy látta a turkó foglyokat, s ezek közt egy különösen magára vonta figyelmét. Ez arra kérte az osztrák tisztet, tudósítaná az ő atyját, hogy még él és semmi baja sincs, mit, miután azon megjegyzéssel, hogy erre előbb a parancsnokságtól engedelmet kell kérnie, teljesíteni ígért, a turkó szemében egy könyvet pillantván meg, sorsa s korábbi életmódja után tudakozódott. A fogoly turkó a következőket mondá el: „Nevem Ibrahim Salem. Atyám aranyműves Oranban, és tíz gyermeke van. Én mint testvéreim legidősbike, atyám mesterségét tanultam. Atyámnak van háza, kertje, sok lova és öszvére. Arany és ezüstnek is bővében vagyunk. Atyám úgy akarta, s én nem voltam ellene, hogy egy Manah nevű aranyműves leányát, Zipart nőül vegyem. Egybekelésünk megtörténvén, másfél évig a legboldogabb házasságban éltünk egymással; ekkor azonban üzleti ügyekben hosszabb utra kelle mennem, és... oh bár soha ne léptem volna át házam küszöbét! — midőn visszatértem, nőmet egy katona által elcsábítva és meggyalázva lelém. E pillanatban közel voltam az örüléshez; nőmet megátkozám, s ha jókor nem menekszik dühöm elől, bizonyosan meggyilkolom. Aztán gaz csábítóját kerestem, hogy véres boszút álljak rajta, de ez időközben más állomásra ment czedével. Utána siettem; itt sem találtam; azt mondták, az olaszországi hadsereghez rendeltetett. Én, miután másképp nem volt alkalmam a csatátérre jutni, beálltam katonának, azon biztos reményben, hogy boszumat illy módon a legkönnyebben végrehajthatom. Azonban Allah nem hallgatta meg kérésemet, s nem engedte nekem azon örömet, hogy késemet boldogságom gyilkosának szívében megforgathassam. Genuától Solferinóig éjjel nappal szüntelen utána tudakozódtam, őt kerestem; hasztalan, nem birtam nyomába jutni; míg végre tegnap Cavriana előtt, midőn épen a legnagyobb tűzben voltunk, egyszerre mellettem lovagolt el; én utána rohantam, szívem hangosan dobogott a kéjtől, czélt értem valahára, gondolám; azonban épen azon pillanatban, midőn késemet már fölemelém reá, egy ellenséges golyó holtan teríté őt lábaimhoz. Én néhány másodperczig meredten álltam hullája felett, azután öntudatlanul összerogytam. Így kerültem fogóságba. Csudálom, hogy meg nem örültem. Most nőmnek is akarnék írni, és tudatni vele, hogy megbocsátottam neki. Ki tudja, látom-e még őt valaha?“

+ (Borzasztó földrengés.) A Tiflisben megjelenő „Kawkas“ című orosz lap hivatalos jelentést közöl azon iszonyu földrengésről, melyly f. évi június 11-én Schemachában, a Kaukazon tuli hasonnevű kormánykerület fővárosában dühöngött. Délután 4 óraker történt az első lökés, s másfél percz alatt a város pompás palotáival s kerteivel együtt romokban hevert. A házak nagy része vagy összeomlott, vagy tetemesen megsérült. A fák a földből kifordulva gyökereikkel ég felé álltak. Több mint száz ember a romok alatt lelte halálát. Az emberek a vérszél pillanatában megrémülve futottak ki házaikból az utcára; mindenkinek volt siratnivalója, ki rokonait s hozzátartozóit el nem vesztette, sirathatta elpusztult vagyonát. Senkisémet merte az éjt földel alatt tölteni, annál inkább, mert az első erős lökés után mintegy fél óra mulva egy másik még hatalmasabb rázkódás következett. Később egy harmadik lökés is fordult elő, s az éj folytában a föld ingását s többször megújult gyenge lökést lehet észrevenni. Más nap reggel 7 óraker ujjal erős rázkódás történt, melyly a még épen maradt épületeket legnagyobb részben összedöntö. Az új görög székesegyház is, daczára erős falának, a közepén kettérepedt. Június 25-én, midőn a hivatalos tudósítás utnak indult, a földrengés közben néhány órai szünetekkel, még folyvást tartott. Az emberáldozatok és vagyonbeli károsodás nagyságáról eddig tudósításunk nincs.

+ (A fényképészet Párisban.) Még a háboru alatt az ipar általában pangásnak indult, a fényképészet Párisban virágzásának mondhatni tetőpontját érte el. E nagyszerű világvárosban nem kevesebb, mint ezernyolczszáz fényképész van, kik naponkint mintegy 4,000 arczképet készítenek, s naponkint keresetök összesen jóval túlhaladja a százezer frankot, nem számítva ide azon fényképészeti intézeteket, melylyek rajzokkal, festményekkel, aczélműszetekkel sat. foglalkoznak. Több mint hetven gyár foglalkozik kizárólag az ezen intézetek számára szükséges vegytani termények előállításával, s ezen gyárak mind-egyikében körülbelül 140 munkás dolgozik. A mi különösen a photograph arczképeket illeti, Párisban egy idő óta igen sok helyt bódék vannak felállítva, hol egy frankért (mintegy 40 uj krajczár) a megszólamlásig híven levezik az embert. Vannak vándorló fényképész-intézetek is, melylyek faluról falura járnak, s olly csekély árért leveszik az embert, hogy a legutolsó paraszt is illy módon minden megerőtetés nélkül megszerezheti hasonmását. Az olaszországi háboru kezdetekor a fényképész-bódék szüntelen tömve voltak; a katonák, kik Olaszországba valának menendők, csakugy özönlöttek e helyekre, hogy ha maguk nem is, legalább arczképek maradjon otthon rokonai és kedveseiknél. Azonban mióta a háboru megszűnt, e bódék is meglehetősen megürültek.

△ (Mily nagy volt Ádám és Éva?) E kérdéssel egész komolysággal sokáig foglalkoztak a bölcsek és irástudók s bár véleményük igen eltérő, abban mégis mindnyájan megegyeztek, hogy teste roppant terjedelemmel bírt. Különösen a talmudisták sokat vitatkoztak e tárgy felett. Némelyek szerint feje a világ egyik, lába a másik végénél volt; de az eredendő bűn elkövetése után s mivel az angyalok réttegtek illy óriástól, az Isten öszébb huzta testét. Mindazáltal ekkor is még 900 kubituss (mintegy 1000 láb) magas volt, ugy hogy midőn a paradicsomból kiűzték, a tengeren könnyen át-gázolhatott. Más rabbi szerint Ádám teremtetésekor ezer kubituss magas volt s midőn a tiltott gyümölcsből evett, ennek következtében 900 kubitussal megkisebbittven 100 kubituss magas maradt. Ezt hiszik a törökök, arabok és más népek is. Éva természetesen, hasonló nagysággal bírt. Mekka vidékén egy halmot mutatnak, melyly Évának váncosul szolgált egykor s ettől

távol nyomait, hol lábai feküdtek; e szerint a két térde közti távolság két puskalövésnyi volt. Hasonlóan vélekedett Henrion a párisi akademia előtt 1718-ban felolvasott egy értekezésében; szerinte Ádám 123 láb 9 hüvelyk. Éva 118 láb 9³/₄ hüvelyk magas volt. Az eredendő bűn elkövetése után egyre kisebbült az ember; Noe már 20 lábbal alacsonyabb volt, mint Ádám; Abraham már csak 27—28 láb, Mózes pedig már csak 13 láb magassággal bírt. Nagy Sándor, kit kortársai alacsony természetűnek irnak, mégis 6 láb hosszú volt, de Julius Cäsar csak 5 láb, Krisztus születésével megszűnt az ember folytonos kisebbülése. Itt megáll Henrion fokozatával, miután bebizonyított-nak véli, hogy az embertest 3000 év alatt 118 lábbal s 9 hüvelykkel lett kisebb. A siamiak s más ázsiaiak is ollyfélélt hisznek, mint a mit Henrion előadott. Szerintük az ember még most is folytonosan kisebbedik, ugy hogy a világ végekor csak akkora lesz már, mint egy szarka. (!)

+ (Hol született Humboldt Sándor?) Valamint minden nagy ember halála után, ugy ez alkalommal is vita támadt azon kérdés fölött: hogy hol született Humboldt Sándor? Az elhunyt nagy tudósról eddig azt hitték, hogy Berlinben látott először napvilágot; most azonban kétségbevonják ezt, s be akarják bizonyítani, hogy születéshelye nem Berlin, hanem Riegenwald. E helység öreg egyházfia erősen állítja, hogy ő jól emlékszik, miszerint Humboldt Riegenwaldban született, s ő a nagy tudóst igen jól ismerte. A sz. keresztiséget Berlinben vette föl, s ezért nem fordult elő neve a riegenwaldi anyakönyvben.

+ (Mire lehet használni a papirost?) Ezerféle annak haszna, keresztényen atyámfiai. Lehet rá verset, szerelmeslevelet, sőt még kontót is írni, belőle pénz csinálni, belé sajtot takarni s így tovább. Hanem ez mind semmi ahhoz képest, mire a papirost Japánban használják. Japáni utleírásokban csudadolgokat lehet olvasni e tárgyra nézve. Papirból ott olly kelmet készítenek, melylyet alig lehet megkülönböztetni a legerősebb bőrtől; továbbá uti-böröndök, nyergek, vízmentes fölsőkabátok, sárzipők és zsebkendők szintén láthatók papirból. A közfalakat a házakban papirból építik, s némely japáni kereskedő néhány másodpercz alatt a legerősb fonalat képezi egy darabka finom papirból, melylyel áruit összekötözi. Szóval, a papir itt mindenütt rendkívül nagy szerepet játszik, annyira, hogy az okos anyák leányaik házassági szerződésében kikötik, hogy a férjek mennyi papirt tartoznak évenként adni a háztartás szükségének fedezésére.

⊙ (I. Napoleonnak egy ütközet után) gr. Rapp két fogoly orosz tisztet mutatott be; az egyik ezek közül a császár lábaihoz borult s könyezve kérte, hogy ölesse meg, mert ő nem méltó többé az életre, mivel ágyuit elvesztette. Igen barátságos hangon felelt neki a császár: „Fiatalság, én méltánylom ön könyeit; de az én seregem megverhet valakit és mégis lehet igénye a dicsőségre.“

+ (A francia ügyunaszádokról) így ír egy tudósító: „Ezek az ügyunaszádok igen különös és rettenetes gépek. Mindegyiknek csak egyetlen ügyu van az orrán, hanem az aztán vontesövű harminczfontos. A ki róla helyes fogalmat akar szerezni, gondoljon egy czápára, melyly ágyut hordoz a fején. A naszád sohasem fordul oldalt az ellenségnek, s rettenthetlenül megy neki a leggyilkosabb tűznek is, mert az ellenséges golyóknak, minthogy ezek keresztül nem furják, hanem visszapattannak róla, csak vasorrát tartja oda.“

+ (Sajátságos végrendeleti kívánság.) Tyldesleyben közelebb egy Hallivell Richard nevű fogorvos halt meg, ki végrendeletében meghagyta, hogy mindazon fogak, melylyeket ötven év alatt kihuzott, vele együtt eltemettesenek. Ennek folytán 30 ezer fog (64 font nehézségű) tétetett a koporsóba. Ha századok mulva föllelik csontjait, jegyzi meg a Hölgyfutár“ londoni levelezője, hány természetbuvár fogja esztét veszteti azon találgatásokban, hogy miféle szörny lehetett az, melylynek 30 ezer foga volt!

Tények, adomák, gondolatok.

— Ha egy társaság két millió emberből állana, s ezek fele sem tulajdon-joggal, sem tulajdon-szerzési képességgel el nem láttatnék: ott a társaságnak másik fele épen olly helyzetben volna, mint azon proféták, kik vadállatokkal élethalálharcra valának elítelve. Illyenforma társaságok léteztek a népvándorlások idejében és a középkorban. Istennek hála! ezen képtelenségnek már maholnap nyoma sem lesz Európában. Még egy pár év, vagy évtized, s mindnyájan birni fogjuk a tulajdon-jogot.

— Egy percse életnek. Néhány év előtt két kis fiammal kísértáltam a Maros partjára. A szép nyári idő, és a nagy hőség fordásra ösztönzének. Fiaim is igen kértek: engedném meg nekik a fordást. Én, miután a part közelében megláboltam a vizet, s néhány ölnyi távolságra egyáltalán veszélytelennek találtam, kérésüknek engedtem, megtöltvén azonban nekik egy bizonyos kimutatott pontnál beljebb haladni. Egy ideig megtarták tilalmamat, mig t. i. én a víz színén mellettük uszkáltam; de midőn egypár másodperczre lemerítém magamat a vízszin alá, már feljöttemkor kisebbk fiamat sehol sem láttam! Hol van Jani?! kértem az idősebbiktől. „Nem tudom, édes atyám!“ habozott emez ijedtében.

Ez a pillanat volt életnek legkeserűbb pillanata. Ekkor győződtem meg, hogy az ember nem csupán ész által kormányoztatik, hanem ollykor ösztöne által is vezéreltetik. Én a nélkül, hogy lélekéberségemet vesztettem volna, szólani nem tudtam többet, hanem oda meredtem némán a víz tükreire, lesve keresvén szeretett gyermekemet.

Néhány másod percz... és Janimat 2 ölnyi távolban álláspontomtól, fölveti a víz. Kezeit az ég felé tartva, faldoklása volt egyedül a hang, melyly szabadulásért esengett. Egy nyilsebes lökés feléje, s keze karjaimba fogódzék. Meg valánk mentve mindketten, én a kétségbeeséstől, fiam a bizonyos haláltól. Ezen esetre borzadás nélkül soha nem tudok visszaemlékezni. Ez

nem csak gyakorlati, de lélektani tapasztalás is vala egyszermind. Két eszme villant meg e keserű perczen ugyamban: az atyai szeretet lehető irtóztatás vesztesége, és a világ ítélete. De nem írom tovább e képet, mert még most is metszi az lelket. Hanem áldom az Istent, hogy elfordítá tőlem azon különben ésszerű gondolatot, hogy fiamat a víz alatt keressem, s *összönöm*-mel követnem engedé, miszerint a víz tükrén lestem életem reményét. *Mert így meg is találtam!*

— Csak képzelje Szerkesztő ur, mit álmodtam a minap! Valóságos csuda-álom! Egy öreg zsidó ágyamhoz közeledett és így szólott: „Tudja ön, miért tévelyeg most a zsidóság az egész világon? Ez onnan van, mert mi saját országunkban Palästínában soha nem tudtunk megférni bőrünkben. Nem volt a zsidónál nyugtalanabb, háborgóbb nép az egész világtörténetben. Semminémű alkotmány- vagy kormányforma nem tudott bennünket összetartani, s renhez szoktatni. A mi történelmünk a belső forradalmaknak szakadatlan láncolata volt. Kicsinyek soha nem valánk, de nagyok sem lehetünk soha. A legszebb alkotmány, a haza és szabadság nekünk csak olyan volt, mint egy kereskedőnek üres *firmája*, külső *cségre*, melyet ma így, holnap amugy változtat. Mi mindig spekuláns nép valánk: hajdan a *szabad sággal*, most a *renddel* spekulálunk. A mely nép az örök vándorlást jobban szereti mint hazáját, az ne tegyen egyebet, csak kövesse a zsidók példáját, s bizonyosan eléri azon célt, mellyhez mi eljutánk. — Mi azért vagyunk választott népe Jehovának, mert mi egy élő tanulságot képezünk arra nézve: mikép kerülhető ki más népek által a legnagyobb veszedelem!“

Színházi napló.

Péntek, aug. 5. „Angelo.“ Szomorujáték 4 felv. *Hugo Viktortól*. Regényes francia darab. Elejétől végig folytonos érdekléssel nézte a közönség, s az érzékenyebb szíveknek többször könybe lábadtak szemek. A gazdag phantáziájú Hugo Viktor keze meglátszik rajta. Régen kedvenc darab volt; most is igen jól adták. Közönség kis számmal.

Szombat, aug. 6. „Tell Vilmos.“ Opera 3 felv. Zenéje *Rossinitól*. Míg emberek lesznek, s szív lesz az emberekben, e dalmű mindig fog tetszeni. Rossini ez egy műve is halhatlanná tenné. Különösen nyitánya olly elragadó szép, hogy egy maga többet ér, mint (például) Verdinek több operája együtt véve. Hanem ma a közönség is szép volt, mi a jelen körülmények közt azt tanúsítja, hogy „Tell Vilmos“ a színházba járóknak egyik kedvenc darabja.

Vasárnap, aug. 7. „Csigány“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irta *Szigligeti*. Régi jó vasárnapi darab, kerek előadás.

Hétfő, aug. 8. „Ő nem féltékeny.“ Vigj. egy felv. Ezt követte: „Angolosan.“ Vigjáték 2 felvonásban. E mulatságos vigjátékok jó előadókra találunk nálunk.

Kedd, aug. 9. *Mizsei Mari* k. a. második föllépteül: „Fiorina.“ Regényes vigopera 2 felv. *Petrotól*. Az előadás érdekességét természetesen a fiatal vendégművész tette, ki már multkori első fölléptével olly elismerést s méltánylást vívott ki, minővel csak kevés kezdő dicsekedhetik. Hangját nem lehet erősnek mondani, de annál kellemesebb s jelesen van iskolázva. A tapsokat, mellyekkel jutalmazák, megérdemlé. A kik első fölléptekor jelen nem voltak, most siettek a mulasztást helyrehozni, s így igen szép számú közönség gyűlt össze.

Szerda, aug. 10. Ujjonnan színre hozva: „Kestyű és legyeső.“ Vigjáték 3 felv. Irták *Bayard* és *Sawage*. Francziából fordította *Csepregi*. Régi eledel, újra felmelegítve. Néha az is jó, ha — egyéb nincs.

Csütörtök, aug. 11. „Ördög Róbert.“ Opera 5 felv. *Meyerbeertől*.

Szerkesztői mondanivaló.

4625. „Szegedi Híradó“ szerk. A kívánt cím nem található. A kérdéses egyének nem saját neve alatt járt lapunk. Ha nyomára jöhetünk, szívesen szolgálunk vele. De alkalmasint ő is másutt ütött tanyát.

4626. *Ocsa*. Z. J. — Mult hónapban semmi levelét nem vettük önnek. A zugolódás alap nélküli. Kívánságát könnyen teljesíthetjük, ide iktatván szívesen szóra, — bár igazság szerint nem ide tartoznék — ön felhívását:

„Egy ifjancs, ki a 4-ik főelemi tanodát magyar és német tan szerint végezvén, ajánlkozik főleg a felvidék s talán Pestbuda közelében *mérnöki*, vagy *jegyzői* német állomásu gyakoronokul; vagy pedig valamely tulajdon kezelési uradalmi *irónokság* elfogadhatására. Az elsőből semmit, a két utolsó hivataloktól is csak csekély ellátást ohajtana. Bővebben lehet értekezni alulirt helyben, mint a fíu édesatyjával. — *Ocsa* (Soroksár mellett), *Zombory József*, okleveles tanító.“

4627. *Kis-Zellő*. Cs. Á. — A hosszú tudósításban legfeltűnőbb azon (ha igaz) furcsa tény, hogy a faluban lakozó egy uri ember „szerzett magának egy verkit 800 pítért, mellyen most művészeti tehetségeit gyakorolja a szomszédban élő fülek boszantására?“ Szabadságában áll mindenkinek arra használni fel 800 pítját, a mire tetszik, az bizonyos; de hát egy pár harang nem volna-e még kívánatos ama „verki“ mellé?

4628. *Komárom*. V. J. — Használni fogjuk. Hanem egy kérdésünk volna. Ne használja ön azt a „nyárhó“ szót; valóságos rébusz-fejtő kedélyállapotra van szükségünk, míg kisütjük, hogy az julist jelent. Annival inkább látjuk szükségesnek, e tárgyat érinteni, mert nem nagy örömmel látjuk, hogy egypár vidéki új szerkesztő ismét feltámasztotta a régen alunni ment „nyárhó, őszelő, télutó“ stb. elnevezéseket — valóságos confundálására olvasóinknak s a magyar világnak. Elmondták azt már mások százszor, hogy hónapjaink ez elnevezése rossz is, szükségtelen is; miért ne érhetők be mi is az általánosan bevett, meghonosított idegen, augusztus, september stb. nevekkal? De ugy látszik, olyanok azok a „tavaszho“-nevek irodalmunk új embereire nézve, mint a fogzás a gyermekekre; kereztül kell egyszer enni rajta mindenkinek. Egyszer majd csak elmúlik, s nem kell többé félni, hogy újra előkerül. Hagyja el ön még jókor.

4629. *Szatmár*. Sz. — né. A dolgon s az illető emberen nem lehetne másképp segíteni, mint ha ama titkot maguk az orvos urak megvizsgálják, s az hatóságok utján illendő

— 1857 nyarán A. vidékén igen sok eső járt. Répásy közbirtokosnak 30 szekér drága takarmánya termett. Ez vala gazdaságának legfontosabb és legtetemesebb része. Hétfőtől szerda estig kettőzött szorgalommal iparkodott a behordáson, s már csak 4 szekér takarmány vala még künn a mezőn. A következő csütörtök még folyvást kedvező lett volna a munkára; de az itt-ott mutakozó eső-fellegek már rossz pénteket hagytak remélni. Répásy tehát a magáé mellé még három szekeret akart fogadni, s csütörtökön bevégezni a hordást és a kazaltetőzést. Ugyde csütörtök ünnepnap volt, ezokbul senki sem ment segítségére, minden szekeres gazda péntekre utasítá. Pénteken be is hordatá reggeli 8 óráig a 4 szekér takarmányt. Csak fel kellett volna azt még a kazal hegyébe rakni, s minden jól lett volna. De a felhők már annyira megtelének vízzel, hogy nem várakozhattak terhőknek kiürítésével. Zokogott tehát előbb a zápor, majd ismét a sűrű meleg eső mintegy 28 óra hosszáig szünetlenül, s beázott a tetőtlen kazal egész fenékg. Szombaton ismét kiderült az idő, sütött a nap, s szélnek nesze sem volt, melly hűtötte volna a rekkenő léget. A 30 szekér takarmány átfűlt és a további kedvetlen időjárás miatt széjjel nem lehetvén azt rakni, egészen haszonvehetetlenné lett.

A faluból kántor uram előkerült és így énekelt a füstölő kazal felett: o ezt a sok szép drága takarmányt nem *kazalba* kellett volna rakni, hanem előbb *boglyába*, ugy mint a mezőn állottak, édes Répásy ur!

Répásy szótalan maradt a megmérhetlen kár felett, s mai napig is sinyli a csütörtöki ünnepet. H. K.

elismerésre s jutalomra találatnék méltónak. Ez talán nem volna lehetetlen. Ön szives áldozatkészsége s a mi adakozásaink csak pillanatnyi segítségére lehetnének talán a szegény embernek, de célt velök nem érnék. Az előfordult esetek elosorolásával s bebizonyításával a helyszínen volna ez ügy sürgetendő.

4630. *Paris*. (Az asztalos műszótár érdekében.) A pályaművet megkaptuk. Valóban örvedetes, hogy a távolban sem szünik meg a részvét ügyeink iránt.

4631. *Sümeget* tájékára. Nagyon tiszteljük a felszólalást, de — bocsánat — nem engedhetünk neki. Azt mondja ön: „asszonynak vagy leánynak a magyaroknál nincs huga, hanem öccse; csak a férfinak van huga,“ s ennél fogva hibáztatja ön lapunk egyik mult számában ezen helyet: „Klotild hercegnő felkapta kis hugát“ stb. — Válaszunk röviden ez: jól ismerjük ama magyar nyelvcsókást, de ez nem általános, azonban ha az volna is, irodalmi használatba fölvenni, már csak a zavar elkerülése miatt sem lehet. Hát p. o. ha mi, ön kívánata szerint, ugy irtok volna: „K. hercegnő felkapta kis öccsét,“ — honnan tudta volna ön azt meg, hogy ezen kis öccsén nem fíu, hanem valóságos leány? Nincs más mód, mint bucsut mondani ama nem szabatos kifejezésnek. (De, ha jól tudjuk, az „öccsém“ kifejezést csak maga a leány használja fiatalabb nővéréről; idegen ember sohasem szól így rólok. Hát azt miért nem mondja soha idősb nővéréről, hogy „bátyám?“) — Megadja ön magát, az írói téren?

Nyílt tér.*)

Tisztelettel kéretnek a „Zalai csalogany“ című dalfűzer t. gyűjtői, minthogy szerző a gyűjtők s előfizetők neveit is kinyomatni szándékozik, az ivatek, olvashatólag betöltve, e hó 20-ig bérmentve annyival inkább beküldeni (Pest, Ujvilág-utca, 6. sz., 1. em.), mert a későbbben jelentkezők, az előfizetők sorából kimaradván, a csinosan kiállított *dalkönyvet*, csak bolti áron kaphatnák meg. Pest, augusztus hó 1859. Balogh Alajos.

*) E rovatban közölt cikkeikért csupán a sajtóhajtóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap- kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold- kelet nyug.		
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.	
Augusztus			Aug. (ó)		Ab R.			
14 Vasárnap	B 9 Özs. At.	B 8 Özs.	2 D 9 Istv.	4 56	7 13	14	7 31	5 26
15 Hétfő	N. B. Assz.	NB. Assz.	3 Izsák	4 57	7 11	15 Örömn	7 46	6 34
16 Kedd	Rochus püsp.	Jácint	4 Aristarch	4 59	7 9	16	8 1	7 42
17 Szerda	Liberatus ap.	August	5 Eusignus	4 59	7 8	17 Libus.	8 15	8 47
18 Csütört.	Ilona csász.	Helena	6 Ur színv.	5 0	7 7	18 Bjt lam	8 33	9 55
19 Péntek	Szeb. Thekla	Thekla	7 Dometius	5 2	7 5	19 (elal.)	8 53	11 6
20 Szomb.	István kir.	Istv. k.	8 Emilianus	5 2	7 4	20 Sab.	9 19	0 20

Holdnegyed: ☾ Utolsó negyed 21-én 3 óra 3 perczkor délután.

TARTALOM.

Reguly Antal (arczkép). — A Mátra. Kormos Béla. — Az utolsó budai basa (folyt.) Jókai Mór. — Veszprém (képpel). Zombory Gusztáv. — Hogy készül a tájékpipa. S. J. — Semiramis városa Wan mellett (képpel). — Egy zuáv és egy turkó-arczképei (2 képpel). — **Tarhás**: A magyar lovasság és a jövendőbeli hadviselés. — Dinnyevereny. Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. Mi újság? A feketetői árvíz okairól. Levelezés: Zajzon, Kun-Szent-Miklós. Egyveleg. Tények, adomák, gondolatok. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

A Politikai Ujdonságok 32-ik számának főtartalma: Lesz-e kongresszus? — A zürichi konferencia. — Oroszországnak nem tetszik a villafrancai béke. — A gothai párt. — Heti krónika. — **Tarcsa**: Jelenkori államférfiak: X. Bright, XI. Milner, XII. Roebuck. — Könnyű és gyors módja a gabonanyomtatásnak. Vidéki közlemények: Kis-Czell, Moór vidéke, Sümeget stb. Rendes rovatok.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. uri-utca 12. sz.)